

UAB „INLINEN“

Geležinio Vilko g. 5-48, LT-49275 Kaunas.

Tel. +37067315576 / +37061866562, <http://www.inlinen.eu>, el. p. info@inlinen.eu

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, įmonės kodas 302712871, PVM mokėtojo kodas LT100007136412

**TYRIMO „ASMENŲ, SIEKIANČIŲ ĮGYTI TEISĘ TEIKTI
BANKROTO IR RESTRUKTŪRIZAVIMO ADMINISTRAVIMO
PASLAUGAS, EGZAMINAVIMO TOBULINIMAS“**

**Galutinė ataskaita
2014-09-15**

**Vilnius
2014**

TURINYS

SANTRUMPOS IR TERMINAI.....	3
ĮVADAS.....	4
1. ES narių gerosios praktikos analizė.....	7
1.1. Didžiosios Britanijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis.....	7
1.2. Estijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis.....	15
1.3. Vengrijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis.....	20
2. Didž. Britanijos, Estijos ir Vengrijos fizinių asmenų egzaminavimo sistemų palyginimas.....	22
3. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių kompetencijos identifikavimas	23
4. Programų tikslų ir paskirties identifikavimas.....	26
5. Pasiūlymai dėl Programų tobulinimo, jų atitikimo administratorių reikalaujami turėti kompetencijai.....	28
6. Fizinių asmenų egzaminavimo klausimynas (dėl konfidencialumo neviešinama)	38
7. Siūloma fizinių asmenų egzaminavimo vertinimo tvarka.....	101
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	102
PRIEDAI.....	104

SANTRUMPOS IR TERMINAI

ĮBI – Įmonių bankroto įstatymas

ĮRI – Įmonių restruktūrizavimo įstatymas

ĮRBIS - Įmonių restruktūrizavimo ir bankroto informacinė sistema

Restruktūrizavimas - tai įmonių ir viešųjų įstaigų, nenutraukusių veiklos ir turinčių laikinų finansinių sunkumų bei siekiančių išsaugoti ir plėtoti šią veiklą, sumokėti skolas, atkurti mokumą ir išvengti bankroto veiklos pertvarkymas. Restruktūrizavimas dažnai yra vienintelis būdas išvengti bankroto ir išsaugoti ilgai kurtą verslą (<http://www.iuspositivum.lt/apie-mus/>)

Bankrotas - teisės aktų nustatyta tvarka pripažinta įmonės nemokumo būseną, kai siekiama šios būsenos pabaigos iš įmonės turto tenkinant kreditorių reikalavimus ir užtikrinant kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyrą (LR Įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnis, 2 straipsnio pakeitimas, 2014 m. kovo 27 d. Nr. XII-805, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468456)

ĮVADAS

Siekiant atlikti tyrimą „Asmenų, siekiančių įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas, egzaminavimo tobulinimas“ buvo išsikelti tyrimo tikslai.

Tyrimo tikslai:

- 1) pateikti pasiūlymus dėl fizinių asmenų egzaminavimo, bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programų tobulinimo;
- 2) sudaryti fizinių asmenų egzaminavimo klausimyną.

Tikslams pasiekti suformuluoti šie tyrimo uždaviniai:

- 1) išanalizuoti trijų ES valstybių narių (Didžioji Britanija, Estija ir Vengrija) fizinių asmenų egzaminavimo gerosios praktikos atvejus bei išskirti pasirinktų šalių fizinių asmenų egzaminavimo sistemų bendruosius bruožus, egzaminavimo būdus, reikalavimus egzaminuojamiesiems;
- 2) identifikuoti administratorių kompetenciją, būtiną svarbiausioms jų veiklos funkcijoms atlikti, bei atitinkamai nustatyti ir suformuluoti Programų tikslus ir paskirtį;
- 3) atsižvelgiant į 1 ir 2 uždavinių gautus rezultatus pateikti pasiūlymus dėl Programų tobulinimo, jų atitikimo administratorių reikalaujamai turėti kompetencijai;
- 4) parengti fizinių asmenų egzaminavimo klausimyną, susidedantį iš 400 uždaru klausimų ir 3-5 atsakymų variantus, nurodant teisingą, iš temų atitinkančių Programos tikslus;
- 5) pasiūlyti fizinių asmenų egzaminavimo vertinimo tvarką.

Tyrimo objektas - asmenų, siekiančių įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas, egzaminavimo tobulinimas.

Tyrimo dalykas – asmenų, siekiančių įgyti teisę teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas kompetencijų išskyrimas, remiantis trijų šalių gerąja praktika bei Lietuvos Respublikos (toliau – LR) galiojančiais įstatymais reikalavimų nustatymas egzaminuojamiesiems, atsižvelgiant į suformuluotus Programų tikslus, jų paskirtį bei atlikta gerosios praktikos šalių analize egzaminavimo turinio sudarymas bei vertinimo tvarkos pasiūlymas.

Tyrimui atlikti buvo remtasi šiais internetiniais literatūros šaltiniais:

1. 2014 m. kovo 27 d. LR Įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 2, 5, 9, 10, 11, 11², 11³, 11⁴, 11⁵, 11⁶, 11⁷, 21, 23, 33 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 11⁸, 11⁹ ir 11¹⁰ straipsniais įstatymas (prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468456);
2. 2014 m. kovo 27 d. LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymo Nr. IX-218 2, 7, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 16¹, 16² IR 16³ straipsniais įstatymas (prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468458);
3. <http://www.icaew.com/en/technical/insolvency/what-is-an-insolvency-practitioner>
4. <http://www.icaew.com/>
5. <http://www.r3.org.uk/courses-and-events/jieb>
6. http://insolvencyexams.co.uk/?page_id=33
7. <https://www.icaew.com/~media/Files/Technical/Insolvency/jieb/2013-syllabus-and-notes-to-candidates.pdf>
8. European Bank for Reconstruction and Development. A Regional report on Insolvency Office holders in South-Eastern Europe, 2007 (prieiga per internetą: <http://www.ebrd.com/downloads/legal/insolvency/insolserv.pdf>)

9. Bankroto administratorių ir jų padėjėjų atestavimo programa restruktūrizavimo administratorių atestavimo programa, patvirtinta Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisijos 2013 m. vasario 18 d. posėdyje (2013 m. vasario 22 d. protokolas Nr. B-2 4 klausimas) Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Bankroto_adm_programa_1.pdf
10. Christofer Mallon, Shai Y. Waisman (2011). The Law and Practice of Restructuring in the UK and US. Oxford University Press, New York, US. ISBN 978-0-19-958377-5.
11. Gerard McCormac (2008). Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK. ISBN 978-1-84720-274-1.
12. S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. p. 272
13. A. Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009. p. 456
14. Restruktūrizuojamų įmonių administratorių darbo organizavimo ir restruktūrizavimo plano rengimo metodinės rekomendacijos
15. <http://www.iflr.com/Article/2166515/Estonia-Bankruptcy-law-and-planned-amendments.html>
16. <http://business-finance-restructuring.weil.com/cross-border-update/dead-or-alive-liquidation-or-restructuring-under-the-hungarian-insolvency-law/>

Rekomenduotinos knygos ir internetinės nuorodos egzaminui pasirengti:

- Bagdžiūnienė, V. (2006). Įmonių veiklos planavimas ir analizė, Vilnius, 167.
 Civilinė teisė (Bendroji dalis), Vilniaus universitetas, 2009. Vadovėlis.
 Černius, G. Įmonės finansų valdymo pagrindai. Vilnius, 2014, MRU, p. 347.
 Kavalnė, S., Mikuckienė, Norkus, V. R., Velička. R. Bankroto teisė (2009). I-II knyga, Vilnius.
- Miečinskienė, A. (2009). Kainodara. Vilnius, Technika, p. 154.
 Mileris, R. (2012). Įmonės veiklos planavimo ir finansų pagrindai“, KTU, Technologija, p. 166.
 NT mokesčio įstatymo komentaras. Prieiga per internetą: http://mic.vmi.lt/documentpublicone.do?&id=1000128757&tree_id=1000007318
 Nekilnojamojo turto vadovas. VGTU, UAB „Privati erdvė“, Krokuvos NT institutas, 2006, p. 350.
 NT mokesčiai. Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/cms/nekilnojamojo-turto-mokestis>
 NT mokesčio tarifas. Prieiga per internetą http://www.vmi.lt/cms/web/kmdb/konsultacines-medziagos-katalogas/-/asset_publisher/25rbM8kzVaup/content/koks-nekilnojamojo-turto-mokescio-tarifas-nuo-2012-m-taikomas-fiziniam-asmenims-kuriu-nekilnojamojo-turto-mokestine-verte-virsija-1-milijonaitu/10174
- Rastenis, J. (2005). Kainodara. Kaunas, Technologija, p. 95.
 Ruskin-Brown, I. (2009). Praktinė kainodara – geresniam rezultatui. Verslo žinios, p. 350.
- Sakalas, A. ir kt. (2000). Pramonės įmonių vadyba. Kaunas, Technologija, p. 491.
 Šapalienė, L., Valentukevičienė, S., Zakarienė, J. Verslo plano ekonominių skaičiavimų pagrindai, 2014, Vilnius, p. 152.
 Tupėnaitė, L., Kanapickienė, L.(2009). Nekilnojamojo turto kainų burbalas ir jo pasekmės Baltijos šalims. Statyba, Vol. 1, No. 5, p. 103-108.
 Vasiliauskas, A. (2007). Strateginis valdymas. Kaunas, Technologija, p. 383.

2012 m. birželio 19 d. Nr. XI-2079 LR Garantinio fondo įstatymo pakeitimo įstatymas (Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?a=428327&b=>)

Įmonių bankroto valdymo departamentas. Prie Ūkio ministerijos. Garantinis fondas <http://www.bankrotodep.lt/Fondas.php?Tipas=1>

Fizinių asmenų bankroto įstatymas Nr. **XI-2000, 2012-05-10** (Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424561&p_query=&p_tr2=2)

Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodeksas. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=388070&p_query=&p_tr2=

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮMONIŲ RESTRUKTŪRIZAVIMO ĮSTATYMAS; 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-218 Vilnius

Svetikas, K. Ž., Arimavičiūtė, M. Strateginis valdymas (2012). Vilnius, MRU

Mokslinio tyrimo „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, pakeičiančio 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamenta (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, nuostatų galima įtaka bankroto procesams Lietuvoje ir galimas poveikis Lietuvos ekonominiams interesams bankroto srityje“ galutinė ataskaita (2013 m. gruodžio 3 d.)

Atsakymai į anketos klausimus:

Antstolių Rūmų ir bankroto patikėtinių Teisėjo Aare Kruuser (angl. Lawyer Chamber of Bailiffs and Trustees in Bankruptcy) atsakymai;

Mrs. Réka Korompay-Túrócziungarian (Vengrijos nemokumo specialistų asociacija (Association of Insolvency Practitioners (HAIP))) atsakymai.

1. ES narių gerosios praktikos analizė

1.1. Didžiosios Britanijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis

Terminas “Nemokumas” apibūdina situaciją, kai asmuo ar kompanija negali apmokėti savo skolų laiku arba jų turto vertė yra mažesnė nei skolų vertė. Didžiosios Britanijos teisės aktai (pagrindė – **Nemokumo Aktas, 1986** (Insolvency Law)) reglamentuoja formalias teises procedūras asmenims ir kompanijoms, jeigu jie yra nemokūs.

Bankroto administratorius yra asmuo, įstatymo numatyta tvarka paskirtas atlikti specifinį vaidmenį bankroto procedūrose. Egzistuoja įvairių tipų formalių bankroto procedūrų asmenims (fizinių asmenų bankrotas – personal insolvency) ir kompanijoms (juridinių asmenų bankrotas – corporate insolvency).

Nemokumo atveju, asmuo, kuris yra skolingas pinigų, dažnai vadinamas skolininku, o asmenys, kuriems jis yra skolingas – kreditoriais. Oficialus turto likvidatorius (official receiver) yra viešasis pareigūnas, dirbantis Nemokumo Tarnyboje (Insolvency Service) su įvairiais bankroto ir privalomojo likvidavimo atvejais. Šiais atvejais, turto likvidatorius yra atsakingas už bankroto (nemokumo) tyrimą, tačiau tai nėra bankroto administratorius (insolvency practitioner). Tačiau bankroto administratorius gali būti paskirtas tvarkyti skolininko turtą kreditorių reikalavimu (jeigu tokių reikalavimų yra).

Teisės aktas, kuris reguliuoja bankroto administratorių veiklą, jiems keliamus reikalavimus, egzaminavimo tvarką

Bankroto administratoriaus veikla yra reglamentuojama šių teisės aktų:

1. Nemokumo Akto (Insolvency Act, 1986);
2. Bankroto Licencijavimo Nuostatų ir Nurodymų (Insolvency Licensing regulations and Guidance Notes, 2012);
3. Bankroto administratoriaus praktikos nuostatų (Statements of Insolvency Practice (SIP) – Anglijai ir Velsui, Škotijai, Šiaurės Airijai);
4. Etikos kodekso (the Code of Ethics);
5. Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių instituto (ICAEW) nuostatų.

Bankroto administratoriaus funkcijos ir veikla

Bankroto administratorius yra asmuo, licencijuotas ir įgaliotas veikti tam tikro asmens, partnerių ar įmonės interesais. Jis yra paskiriamas tvarkyti sudėtingas situacijas. Kai kuriais atvejais jo pagrindinė užduotis yra pabandyti išgelbėti verslą. Jeigu tai nėra įmanoma, bankroto administratorius siekia:

- parduoti fizinio asmens ar įmonės turtą, kuri yra skolinga pinigų;
- surinkti pinigus tam tikro fizinio asmens ar įmonės naudai;
- sutikti su kreditorių reikalavimais;
- paskirstyti pinigus, surinktus po išlaidų apmokėjimo.

Bankroto administratoriaus tikslas - suderinti daug konkuruojančių interesų. Tačiau paprastai jo pagrindinė pareiga yra prižiūrėti, ar patenkinami kreditoriaus interesai. Nors kreditoriai gali pateikti savo ieškinio detales, bankroto administratorius nesutiks su jais, kol neįsitikins, kad ieškiniui patenkinti turima lėšų.

Kai kuriais atvejais, bankroto administratorius duoda nedelsiamus patarimus skolininkui, kol formalus bankroto procesas dar nėra prasidėjęs.

Remiantis Nemokumo Aktu (Insolvency Act, 1986), bankroto administravimo veiklą gali atlikti likvidatorius ar įmonės administratorius, veikiantis kaip bankroto kontrolierius ar prižiūrėtojas pagal savanorišką sutartį. Tačiau faktiškai tik *licencijuotas bankroto administratorius* gali atlikti šias funkcijas.

Veikdamas įmonės naudai, bankroto administratorius veikia kaip:

- jos likvidatorius, laikinasis likvidatorius ar administracinis gavėjas;
- pasiūlytasis ar paskirtasis savanoriškos sutarties prižiūrėtojas.

Veikdamas fizinio asmens naudai, bankroto administratorius veikia kaip:

- jo patikėtinis bankroto reikalams, laikinas jo turto gavėjas, nuolatinis ar laikinas patikėtinis areštuojant asmens turta;
- patikėtinis pagal dokumentą, parengtą kreditoriaus naudai;
- pasiūlytasis ar paskirtasis savanoriškos sutarties prižiūrėtojas;
- velionio asmens turto administratorius.

Veikdamas partnerių naudai, bankroto administratorius veikia kaip:

- pasiūlytasis ar paskirtasis savanoriškos sutarties prižiūrėtojas, administratorius, patikėtinis, likvidatorius ar laikinasis likvidatorius.

Egzaminavimo tvarka ir reikalavimai egzaminuojamiesiems

Bankroto administratoriumi gali būti tik fizinis asmuo (ne įmonė). Bankroto administratoriaus licencijai gauti ir vykdyti bankroto administratoriaus darbą, fizinis asmuo privalo:

- išlaikyti bendruosius bankroto (nemokumo) egzaminus (JIEB exams);
- turėti darbo su bankroto (nemokumo) atvejais patirties – minimalūs patirties reikalavimai yra 600 val. patirties per pastaruosius 3 metus, minimaliai 150 val. per metus);
 - kreiptis į Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institutą (ICAEW) dėl licencijos;
 - Nemokumo Licencijavimo Komiteto būti pripažintam tinkamu fiziniu asmeniu šiam darbui, galinčiam tinkamai veikti kaip bankroto administratorius;
 - gauti bankroto administratoriaus licenciją;
 - įsigyti profesionalų kompensacinį draudimą;
 - sutikti su Bankroto Licencijavimo Nuostatomis ir Nurodymais (Insolvency Licensing regulations and Guidance Notes).

Bankroto administratorius privalo laikytis įstatymų, ir jo darbas yra prižiūrimas kontroliuojančios organizacijos siekiant įsitikinti, kad jis tikrai laikosi įstatymų. Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institutas (ICAEW) yra didžiausia bankroto administratorius kontroliuojanti institucija Didžiojoje Britanijoje. Ši institucija kontroliuoja bankroto administratorių licencijų turėtojus, kad įsitikintų, jog šie ir toliau yra tinkami atlikti bankroto administratoriaus veiklą. Licencijuotas bankroto administratorius mažiausiai kartą per metus pateikia šiai institucijai savo veiklos ataskaitą.

Reikalaujamos šių sričių žinios:

- įmonių bankroto žinios (mainai, savanoriški susitarimai, moratoriumai, administravimas ir turto paskirstymas, kreditorių ataskaitos);
- bankroto apskaitos žinios (bankroto apskaita pagal Bankroto administratoriaus praktikos nuostatų (Statements of Insolvency Practice (SIP)) reikalavimus, partnerystės, darbuotojai, sutrikusi mažmeninė prekyba, turto gavimas);
- fizinių asmenų bankroto žinios (savanoriški susitarimai ir kiti skolininko pasirinkimai, pirmojo mėnesio veiksmai, anuliavimai, sumažėję bankrotai, karštosios temos).

Kandidatai privalo turėti žinių mokesčių, apskaitos ir verslo teisės srityse bei viešosios teisės srityje, kiek tai yra susiję su pareigūno veiklos vykdymu. Ypatingai svarbu yra gebėti komunikuoti.

Egzaminas yra sudarytas iš praktinių klausimų, tad šios rūšies patirtis yra privalumas. Daugelis bankroto administratorių yra buhalteriai, bankroto specialistai, dirbantys buhalterių firmose ar teisininkai, tad kandidatui rekomenduotina turėti šių sričių žinių.

Bendrieji bankroto administratoriaus egzaminai (JIEB)

Bendrieji bankroto administratoriaus egzaminai – tai profesionalių egzaminų rinkinys tiems, kurie nori tapti licencijuotais bankroto administratoriais.

Registracija egzaminui

Norint laikyti bendruosius bankroto (nemokumo) egzaminus (JIEB), asmeniui reikia užsiregistruoti vienoje iš pripažintų profesionalių apskaitos institucijų - Verslo Departamente (Business Department), Įmonių ir Reguliavimo Institucijoje (Enterprise and Regulatory Reform), Įmonių, prekybos ir pramonės rūmuose (Department for Enterprise, Trade and Industry), Nemokumo ir Restruktūrizavimo Grupėje (Insolvency and Restructuring Group) ir kt. Taigi, norėdamas teikti paraišką bankroto administratoriaus egzaminams laikyti, kandidatas pirmiausia turi atitikti savo pripažintos profesionalios institucijos, kurioje jis yra registruotas, reikalavimus (kurie kiekvienoje institucijoje gali būti skirtingi).

Jeigu fizinis asmuo nėra Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių instituto (ICAEW) narys, jam nebūtina laikyti egzamino per šį institutą. Fizinis asmuo gali užsiregistruoti bet kurioje pripažintoje apskaitos institucijoje, ir išlaikęs bankroto administratoriaus egzaminą, paprastai gauna nemokamą narystę šioje institucijoje (pvz., Nemokumo ir Restruktūrizavimo Grupėje – Insolvency and Restructuring Group). Fiziniam asmeniui norint tapti Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių instituto (ICAEW) nariu, jis privalo sumokėti narystės mokestį (išskyrus jau esančius narius ir studentus).

Užsiregistravęs pripažintoje profesionalioje apskaitos institucijoje, fizinis asmuo užpildo prašymo laikyti egzaminą formą, kurios privalomosios dalys yra:

- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas buvo bankrutavęs ar buvo tapęs bankroto įstatymų apribojimų subjektu, turto areštavimo subjektu, savanoriško susitarimo (nemokumo atveju) šalimi ar partneriu, finansinių reikalų sprendimo schemas dalimi;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu apie kandidatą Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institutas (ICAEW) ar kitas profesionalus nemokumo veiklą ir paslaugas kontroliuojantis organas buvo padaręs neigiamas išvadas;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas už netinkamą darbo atlikimą buvo pašalintas iš likvidatorių, patikėtinių, administratorių, savanoriškos sutarties prižiūrėtojų ar šalies arba teritorijos teisininkų biuro;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas buvo diskvalifikuotas verstis teisininko ar buhalterio veikla;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas buvo pripažintas pažeidęs Nemokumo akto (Insolvency Act) nuostatas ar bent kurį šalies ar teritorijos įstatymą;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas buvo teismo pripažintas kaltu padaręs nusizengimą;
- išsamios detalės apie aplinkybes, jeigu kažkuriuo metu kandidatas buvo pripažintas buvęs aplaidžiu ar pažeidęs sutartį;
- deklaracija, kad kandidatas sutinka su Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių instituto (ICAEW) nuostatomis, kad institucija, kurios narys jis yra, nebus atsakinga už jo galimai padarytus nuostolius;

- įsipareigojimas, kad kandidatas, prieš priimdamas bet kokią paskyrimą, įsigys profesionalų kompensacinį draudimą, privalomą bankroto administratoriams (draudimo sutarties kopija privalo būti saugoma Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institute (ICAEW));
 - egzamino mokesčio sumokėjimo patvirtinimas.
- Prašymų priėmimo terminas – maždaug mėnuo iki numatomos egzamino datos.

Egzaminų rengimo tvarka

Bendrieji bankroto (nemokumo) egzaminai rengiami vieną kartą per metus lapkričio mėn. tris dienas paeiliui (2013 m. egzamino datos buvo lapkričio 4,5,6).

Kandidatas privalo sėdėti egzaminavimo vietoje 30 min. iki egzamino pradžios, nebent egzamino rengėjai paprašytų kitaip. Pavėlavus, kandidatui vis dar gali būti leidžiama laikyti egzaminą, bet jam neskiriamas papildomas laikas, nebent vėlavimo priežastis yra oficialiai pateisinta (pateisinimo įrodymai pateikiami po egzamino). Egzaminų rengėjų nuožiūra, pavėlavusiam kandidatui gali būti ir nebeleista laikyti egzamino.

Egzaminavimo vietoje pateikiamas sėdimų vietų planas, kuriame kandidatas gali sužinoti, kur yra jo sėdimoji vieta. Asmeniniai daiktai, įskaitant mobiliuosius (visi elektroniniai prietaisai privalo būti paliekami išjungti, nekeliantys garso, priešingu atveju, kandidatas gali būti iškviestas iš egzamino nutildyti įrenginį, ir papildomas laikas jam nebus suteiktas, arba šis incidentas gali būti interpretuojamas kaip tvarkos pažeidimas) paliekami egzaminų rengėjų nurodytoje vietoje. Smulkūs daiktai (pvz. piniginė) gali būti patalpinami po suolu, tačiau egzamino metu jų negalima liesti.

Kandidatas privalo su savimi turėti 2 asmens tapatybės dokumentus: viename jų turi būti asmens nuotrauka ir parašas (ID kortelė, pasas, vairuotojo pažymėjimas su nuotrauka), kitame – parašas (bet kuris iš anksčiau išvardintų dokumentų, kreditinė kortelė). Abu dokumentai padedami ant kandidato suolo ir patikrinami iki egzaminui prasidedant.

Egzamino metu kandidatai gali naudotis knyga „Bankroto Įstatymų Vadovas“ (kandidatai į egzaminą atsineša nuosavą minėtos knygos originalą – fotokopijos neleidžiamos). Kandidatams neleidžiama dalytis tekstu vienas su kitu. Knygoje galimi pabraukimai, išryškinimai. Paraštės negali būti aprašinės. Egzamino rengėjai iki egzamino pradžios patikrina, ar kandidatų atsineštos knygos atitinka šiuos reikalavimus. Jokios kitos knygos ar dokumentai egzamino metu neleidžiami, jie paliekami kartu su asmeniniais daiktais.

Rašoma tik tai juodos spalvos tušinuku. Galimas korektoriaus naudojimas, tačiau to daryti nerekomenduojama, kadangi užrašai gali išsitempti. Koreguojant, rekomenduojama klaidas nubraukti, ar parašyti iš naujo.

Neprogramuojamas kalkuliatorius bus duodamas egzamino rengėjų. Savo kalkuliatoriais kandidatams naudotis neleidžiama. Kandidatui taip pat rekomenduojama atsinešti be garso einantį laikrodį laiko sekimui.

Prieš prasidedant egzaminui, kandidato paprašoma ant atskirai pateikiamo lapelio užrašyti savo parašo pavyzdį (egzamino pabaigoje laiko tam nebus paliekama). Šis lapelis padedamas ant suolo prie identifikacijos dokumentų.

Kiekvienam iš pateikiamų 4 klausimų duodamas atskiras atsakymų lapas. Prieš prasidedant egzaminui, ant kiekvieno atsakymų lapo ir ant klausimų lapo kandidatas užrašo savo kandidato numerį. Atsakinėdamas į klausimus ant atsakymų lapo, kandidatas privalo naudoti abi lapo puses. Darbai ar skaičiavimai, kurių kandidatas nenori pateikti tikrinimui, perbraukiami. Pritrūkus popieriaus atsakymui, kandidatas gali egzamino rengėjų paprašyti dar vieno lapo, tačiau privalo įsitikinti, kad papildomi lapai yra susegami su pagrindiniu lapu (segtuką duoda egzamino rengėjas) ir ant jo užrašomas kandidato numeris.

Atsakymų lapuose turi būti pateikti reikiami skaičiavimai ir aprašymai. Atsakymai turi būti parašyti tušinuku, bet diagramos, grafikai, lentelės gali būti nupiešti pieštuku.

Viso egzamino metu kandidatas privalo sėdėti. Pakilus iš savo vietos, grįžti nebeleidžiama. Jeigu kandidatas baigė atsakinėti ir nori išeiti, jis privalo atiduoti rankraštį egzamino rengėjui. Per pirmąsias ir paskutiniąsias 30 min. išeiti draudžiama.

Į egzamino vietą leidžiama atsinešti maisto ir gėrimų, bet prašoma netrukdyti kolegoms – nenešti triukšmingai valgomų ar atidaromų maisto produktų, gazuotų gėrimų, kurie atidarant gali putoti ir aplieti atsakymų lapus (nauji lapai ar papildomas laikas šiuo atveju neduodami).

Egzamino rengėjas įspėja apie tai, kad liko 10 min. iki egzamino pabaigos. Kai egzaminas paskelbiamas baigtu, kandidatas turi tuoj pat nustoti rašyti (nebeleidžiama net užrašyti kandidato numerio), tačiau duodama laiko atsakymų lapus sudėti kartu tvarkingai. Kai egzamino rengėjas surenka atsakymų lapus, kandidatas gali palikti egzaminavimo patalpą.

Jeigu kandidatas nenori, kad jo egzamino atsakymai būtų vertinami, jis apie tai informuoja vyriausiąjį egzamino rengėją. Tuomet kandidatas gauna 0 balų, ir jo dalyvavimas egzamine vertinamas kaip bandymas.

Jeigu kandidatas jaučia, kad jo egzamino rezultatai galėjo būti įtakoti ligos ar kitų ypatingų aplinkybių, ne vėliau kaip per 28 dienas po egzamino jis gali kreiptis į Egzaminų Organizavimo Tarybą, prašydamas atsižvelgti į šias aplinkybes (įrodymų pateikimas yra privalomas). Atsižvelgiama tik į aplinkybes, įvykusias egzamino metu (į aplinkybes, įvykusias iki egzamino neatsižvelgiama).

Egzaminų klausimų turinys

Egzamino klausimai apima tiek vidinius, tiek išorinius fizinių asmenų ir įmonių bankroto aspektus. Egzaminą sudaro 3 dalys:

1. Likvidacija
2. Administravimas, įmonių savanoriški susitarimai ir bankrotas
3. Fizinių asmenų bankrotas

Kiekvienai egzamino dienai parengiami atskiri klausimų rinkiniai atitinkamai pagal 1, 2 ir 3 egzamino dalis. Kiekvieną klausimų rinkinį sudaro atviri, rašytiniai sunumeruoti klausimai apie praktinį bankroto problemų sprendimą. Į visus klausimus atsakyti privaloma.

Egzamino metu kandidatai gali naudotis knyga „Bankroto Įstatymų Vadovas“ (kandidatai į egzaminą atsineša nuosavą minėtos knygos originalą). Pažymėtina, kad egzamino klausimų rinkiniuose gali būti įtraukta klausimų, neaptartų knygoje „Bankroto Įstatymų Vadovas“. Kandidatai turi būti susipažinę kitais su bankroto procedūromis susijusiais įstatymais bei teismų praktika, o taip pat su bankroto paskelbimo reikalavimais, valdymo praktika bei etikos kodeksu. Egzamino klausimai grindžiami teisinėmis nuostatomis ir rekomendacijomis, galiojusiomis tų metų balandžio 30 d. Egzaminų klausimai neapima teisinių aspektų, įsigaliojusių po tų metų balandžio 30 d.

Vienos dienos egzamino trukmė – 3,5 val. Visos 3 egzamino dalys turi būti išlaikytos.

Rekomenduojama, tačiau neprivaloma, kad kandidatai laikytų egzaminą, turėdami 3 metus praktinės patirties visose trijose į egzaminą įtrauktose srityse.

Remiantis 2013 m. egzaminų klausimų pavyzdžiais, kiekvienos egzamino dalies klausimynas buvo sudarytas iš 4 klausimų. Visi klausimai atviri. Pirmasis klausimas skirtas patikrinti kandidato teorines teisės principų ir įstatymų žinias. Likę klausimai pristato konkrečias praktines situacijas, ir kandidatų yra prašoma: atlikti reikiamus skaičiavimus (dividendų, kompensacijų, ieškinio vertės ir pan. (neįtraukiant PVM)), aprašyti bankroto administratoriaus prievoles, veiksmus, riziką tose situacijose, nurodyti veiksmų priežastis, paaiškinti procedūras, kurios bus taikomos šiose situacijose, parengti procedūrų tvarkaraštį, aprašyti reikiamą surinkti informaciją, paaiškinti ataskaitų (pvz., bankams, teismams, suinteresuotoms šalims) rengimo principus.

Visi 4 privalomieji klausimai dalijami į smulkesnes struktūrines dalis (pvz., 1 klausimas – a, b, c). Šalia kiekvienos struktūrinės dalies nurodoma, kiek balų galima surinkti atsakius į ją, tačiau bendra balų suma vienam klausimui yra 25 (pvz., 1 klausimas, a dalis – 2 balai, b dalis – 6 balai, c dalis – 17 balų).

Atsakymų lapų tikrinimo metodika

Bendrieji vertinimo standartai yra nustatyti, ar kandidatai turi pakankamai žinių ir praktikos bankroto (nemokumo) srityje, ir gali vykdyti bankroto administratoriaus funkcijas. Tikrinama, ar atsakymų lapai yra tinkamai pažymėti ir patikimi priimti sprendimą, ar kandidatas išlaikė, ar neišlaikė egzaminą. Tikrinami tiek atsakymai atskirai į kiekvieną klausimą, tiek vertinamas bendras atsakymų turinys kaip visuma. Ypatingas dėmesys skiriamas vertinant atsakymų argumentų / struktūros kokybę bei, nuo 2008 m. - holistinę kokybę (bendrąjį suvokimą), t.y. už atsakymą į kiekvieną klausimą papildomai skiriamas holistinis (bendrojo suvokimo) balas. Kadangi dirbant bankroto administratoriaus darbą, yra itin svarbu turėti komunikavimo įgūdžių, papildomų balų gali būti pridedama už atsakymuose pademonstruotą šį gebėjimą.

Maksimalus balų skaičius, kuris gali būti suteiktas už atsakymą į kiekvieną klausimą, yra 25% iš visų galimų surinkti balų.

Kandidatų atsakymų vertinimo skalė pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė

Kandidatų atsakymų vertinimo skalė		
Apibūdinimas	Santrauka	Balas
Atsakymas bevertis, neatsakyta į klausimą	Bevertis	0
Atsakymas prastas; nors pateikta tinkama informacija, ji yra per siaura, be to, esama netikslumų. Į klausimą neatsakyta adekvačiai.	Prastas	1
Atsakymas turi vertės, tačiau ji yra nepakankama: nepakanka tinkamos informacijos arba ji nepademonstruoja kandidato kompetencijos atsakant į klausimą.	Nepakankamas	2
Atsakymas priimtinas: jame pateikta pakankamai tinkamos informacijos, pavyzdžiai daugiausia yra teisingi, atsakymas demonstruoja kandidato kompetenciją atsakant į klausimą.	Priimtinas	3
Geras atsakymas: jame pateikta reikšmingų detalių ir pavyzdžių, į klausimą atsakyta iš esmės, ir atsakymas tinkamai pateiktas.	Geras	4
Puikus atsakymas: jis demonstruoja išsamias kandidato žinias, į klausimą atsakyta iš esmės, ir atsakymas tinkamai pateiktas.	Puikus	5

Šaltinis: sudaryta autorių

Egzaminų rezultatų paskelbimas

Egzamino rezultatai paskelbiami kovo pradžioje. Išlaikymo procento riba kiekvienai egzamino daliai nustatoma Jungtinės Bankroto Egzaminų Tarybos, tačiau ji niekuomet neviršija 50 proc. Kiekvieno kandidato rezultatai yra įvertinami „visiškai neišlaikyta“, „neišlaikyta“, neišlaikyta, bet iki išlaikymo trūko nedaug“, „išlaikyta“.

Apie rezultatus kandidatas gali būti informuojamas:

- egzamino rengėjo tinklapyje;
- el. paštu ar trumpąja žinute;
- laišku.

Kandidatai, sėkmingai išlaikę egzaminus, gali teikti paraišką licencijai gauti.

Skirtumas tarp bankroto administratoriaus ir restruktūrizavimo administratoriaus

Bankroto administratorius gali specializuotis fizinio asmens bankroto arba įmonių bankroto (restruktūrizavimo / likvidavimo) srityse. Tačiau laikomas tas pats bankroto administratoriaus egzaminas, ir dauguma egzaminą išlaikiusių licencijuotų bankroto administratorių dirba abiejose srityse.

Remiantis Mallon ir Vaisman (2011), McCormac (2008) tyrimais akcentuotina, kad Britanijos Nemokumo Akte numatomos šios įmonės gelbėjimo nuo likvidavimo procedūros:

1. *Reorganizavimo schemų taikymas (schemos turi būti patvirtintos teismo ir 75 proc. įmonės akcininkų balsų).*
2. *Savanoriškų susitarimų patvirtinimas.*
3. *Kompromisinių susitarimų tarp nemokios įmonės ir jos kreditorių sankcionavimas.*
4. *Pelningesnis įmonės turto realizavimas, nei būtų galimas įmonės likvidavimo atveju arba kritinis įmonės pardavimas dėl nemokumo.*

Pirmuoju atveju, reorganizavimo schemos patvirtinamos trimis etapais:

- *teikiamas prašymas dėl įmonės reorganizavimo teismui, kad būtų gautas leidimas sušaukti akcininkų susirinkimą;*
- *susirinkimui pristatoma parengta reorganizavimo schema ir ji patvirtinama;*
- *teikiamas reorganizavimo schemos tvirtinimas teismui.*

*Antruoju ir trečiuoju atvejais, teismas tvirtina savanoriškus įmonės – skolininkės ir kreditorių susitarimus dėl skolų grąžinimo ir turto pardavimo. Patvirtintų susitarimų priežiūros vykdymui paskiriamas **licencijuotas bankroto administratorius**. Praktiškai, antrasis ir trečiasis atvejai taikomi gerokai dažniau, nei reorganizavimo schemų taikymas, kadangi jie yra paprastesni ir lengviau administruojami.*

Faktiškai, nemokumo problemos įmonėms dažniausiai baigiasi kritiniu pardavimu dėl nemokumo (angl. insolvency fire-sale). Toks įmonių pardavimas dėl nemokumo galimas teismo keliu vykdomos bankroto procedūros ribose ir ne teismo keliu. Abiem atvejais, mažai tikėtina, kad įmonės skolos bus grąžintos ar refinansuotos.

*Nemokios įmonės pardavimas teismo keliu vykdomos bankroto procedūros ribose yra vykdomas paskirto **bankroto administratoriaus ar likvidatoriaus**. Vykdamas nemokios įmonės pardavimą ne teismo keliu, ši procesą planuoja ir inicijuoja įmonės administracija, direktoriai. Toks pardavimas neįmanomas, jeigu:*

- *esama teisinių apribojimų ir/ar apribojimų dėl konkurencijos;*
- *įmonėje yra taikomų užimtumo, pensijų, aplinkosaugos schemų;*
- *iškyla įmonės įvertinimo sunkumų;*
- *tam nepritaria akcininkai.*

Jeigu minėtų kliūčių nėra, ir priimamas sprendimas parduoti įmonę, įmonė parduodama aukcione (įmonės vertė yra nustatoma pačios įmonės, o ne pirkėjo požiūriu). Daugeliu atveju, pirkėjo motyvacija įsigyti bankrutuojančią įmonę yra jos turto pardavimas ateityje arba galimybė įsigyti įmonę jos nominalia ar mažesne už nominalią vertę.

Didžiosios Britanijos mokestis yra 325 svarai už vieną egzamino dalį arba 650 svarų už dvi arba tris dalis (nes jų egzaminas susideda iš trijų dalių), t.y. už kiekvieną dalį gali būti mokama atskirai po 325 svarus, arba 650 svarai už dvi dalis pasirinktinai arba 650 svarų už visas tris dalis. Mokejimo patvirtinimas prisegamas prie prašymo formos ją siunčiant. Mokestis pervedamas profesionaliai organizacijai, per kurią kandidatas teikia prašymą (Didžiosios Britanijos

reikalavimuose buvo nurodyta, kad kandidatas gali teikti prašymą per profesionalią organizaciją, kurios narys jis yra). Jeigu prašymas teikiamas ne per profesionalią organizaciją, mokestis pervedamas Jungtinei Bankroto Egzaminavimo Tarybai (angl. Joint Insolvency Examination Board - JIEB). Prieduose pateikiama prasymo forma, kurioje yra nurodomos mokesčio sumos ir kam pervesti pinigus.

Naudota literatūra:

<http://www.icaew.com/en/technical/insolvency/what-is-an-insolvency-practitioner>

<http://www.icaew.com/>

<http://www.r3.org.uk/courses-and-events/jieb>

http://insolvencyexams.co.uk/?page_id=33

<https://www.icaew.com/~media/Files/Technical/Insolvency/jieb/2013-syllabus-and-notes-to-candidates.pdf>

Christofer Mallon, Shai Y. Waisman (2011). The Law and Practice of Restructuring in the UK and US. Oxford University Press, New York, US. ISBN 978-0-19-958377-5.

Gerard McCormac (2008). Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK. ISBN 978-1-84720-274-1.

1.2. Estijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis

Teisės aktas, kuris reguliuoja bankroto administratorių veiklą, reikalavimus, egzaminavimo tvarką

Bankroto administratoriaus (toliau - bankroto patikėtinis (angl. the trustee of bankruptcy) egzaminavimo sistemą Estijoje reglamentuoja Antstolių įstatymas (<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/506022014004/consolide>) ir Bankroto įstatymas (<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/514052014001/consolide>). Anstolių įstatymo § 95 straipsnio (5) poskyryje nurodomas egzaminavimo mokestis Estijoje: „(5) Prieš bankroto patikėtinio egzaminą laikymą ir egzaminą, kaip nurodyta šio įstatymo § 97 (4) poskyryje bei perlaikant egzaminą, asmuo turės sumokėti Rūmams **127 eurus**./.../“. Anstolių įstatyme nėra detalizuotų mokesčio sudedamųjų dalių ir mokesčio sudarymo metodologijos.

Egzaminavimo tvarka ir reikalavimai

Egzaminuojamo asmens, siekiančio įgyti teisę vykdyti bankroto patikėtinio funkcijas, profesinės žinios bei asmeninių savybių tinkamumas turi būti vertinamas bankroto patikėtinio egzaminuose.

Egzaminavimą vykdo egzaminavimo taryba, detali tarybos sudėtis yra aprašyta Rūmų (angl. Chamber) įstatuose. Egzaminavimas susideda iš specifinių žinių *testo* ir *interview*. Interview yra vykdomas tik po sėkmingo specifinių žinių testo išlaikymo.

Per interview egzaminuojamo asmens asmeninių savybių tinkamumas vertinamas įvykdant oficialias antstolių pareigas arba atliekant bankroto patikėtinio funkcijas. Interview metu egzaminuojamojo asmens gali būti paprašoma patikslinti atsakymus, pateiktus specifinių žinių teste. Bankroto patikėtinio egzaminą specifinių žinių testo sritys yra reglamentuojamos Teisingumo Ministerijos (angl. the Minister of Justice).

Egzaminai organizuojami Teisingumo ministerijos pasiūlymu arba Rūmų iniciatyva. Bankroto patikėtinio egzaminas organizuojami mažiausiai kartą per metus. Egzamino laiką, vietą ir dokumentų, reikalingų egzaminui, sąrašą bei jų pateikimo datą apibrėžia egzaminavimo taryba. Pranešimas apie egzaminą yra skelbiamas Rūmų tinklalapyje. Egzamino laikymo mokestis, kaip nurodyta Anstolių įstatyme, yra 127 eurai.

Bankroto patikėtinio egzaminų specifinių žinių testo sritys apima *teisę, ekonomiką bei finansus*. Egzamino procedūros vertinimas yra reglamentuojamas Teisingumo ministerijos (prieinama tik estų kalba (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13363410>); <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012014002>)

Egzaminavimo programa yra prieinama tik estų kalba (<http://www.kpkoda.ee/doc/Pankrotihalduri%20eksami%20programm.pdf>)

Bankroto patikėtinio egzaminą Estijoje sudaro profesinių žinių testas ir pokalbis. Profesinių žinių testas apima teisinius, finansinius bei buhalterinės apskaitos klausimus ir situacines užduotis. Pagrindinės profesinių žinių testo sritys, kuriose tikrinamos bankroto patikėtinio egzaminą laikančio fizinio asmens profesinės žinios, yra šios:

- 1) bankroto teisė;
- 2) reorganizavimo procesas;

- 3) priverstinio vykdymo procesas;
- 4) bendroji civilinės teisės dalis;
- 5) daiktinė teisė;
- 6) prievolių teisė;
- 7) šeimos teisė;
- 8) paveldėjimo teisė;
- 9) verslo ir įmonės teisė;
- 10) darbo teisė;
- 11) civilinis procesas;
- 12) administracinis procesas;
- 13) mokesčių teisė;
- 14) buhalterinė apskaita;
- 15) įmonės verslo planas ir finansinių rezultatų planavimas;
- 16) audito kontrolė.

Profesinių žinių testas ir kiekvienos situacinės užduoties sprendimas vertinamas šešių balų skalėje pagal tokią schemą:

- 6 balai – puikiai;
- 5 balai – labai gerai;
- 4 balai – gerai;
- 3 balai – patenkinamai;
- 2 balai – prastai;
- 1 balas – nepatenkinamai.

Profesinių žinių testui įvertinti egzaminavimo taryba su testo klausimais taip pat patvirtina ir reikiamų punktų skaičių atskiriems balams gauti. Profesinių žinių testo vidutinis įvertinimas gaunamas bendrą tarybos narių suteiktų balų sumą padalijus iš testą vertinančių tarybos narių skaičiaus. Kiekvienos situacinės užduoties sprendimą atskirai įvertina kiekvienas tarybos narys. Už kiekvieną situacinės užduoties sprendimą skirti balai sudedami. Gautą sumą padalijus iš vertintojų skaičiaus gaunamas vidutinis situacinių užduočių įvertinimas. Jeigu tarybos narių duoti įvertinimai skiriasi daugiau nei dviem balais, testo ar situacinių užduočių atsakymas aptariamas kartu bendrai ir atsakymas įvertinamas remiantis daugumos sprendimu. Profesinių žinių testas ir kiekvienos situacinės užduoties vidutinis įvertinimas apskaičiuojamas šimtųjų dalių tikslumu, paliekant du skaitmenis po kablelio. Jeigu profesinių žinių testo vidutinis įvertinimas yra mažesnis nei 4 balai, tai situacinių užduočių sprendimai yra nevertinami. Tokiu atveju laikoma, jog egzaminas yra neišlaikytas, ir kandidatas konkurso nelaimėjo. Į pokalbį kviečiami tik tie kandidatai, kurių profesinių žinių testas ir situacinių užduočių sprendimas yra įvertintas mažiausiai 4 balais („gerai“).

Pokalbio metu įvertinamas bankroto patikėtinio egzaminą laikančio fizinio asmens asmenybės bruožų tinkamumas bankroto patikėtinio darbui vykdyti, remiantis „Bankroto įstatyme“ numatytais bankroto patikėtinui taikomais reikalavimais. Pokalbio metu aptariami egzaminuojamo asmens parašyti situacinių užduočių sprendimai, siekiant įvertinti egzaminuojamo asmens gebėjimą aiškiai išreikšti mintis, taip pat jas logiškai ir argumentuotai pagrįsti. Pokalbis yra įskaitytas arba neįskaitytas.

Bankroto patikėtinio egzaminas laikomas išlaikytu, kai vidutinis profesinių žinių testo įvertinimas, kiekvienos situacinės užduoties vidutinis įvertinimas bei egzaminu vidutinis įvertinimas yra mažiausiai 4 balai, o pokalbis yra įskaitytas.

Reikalavimai asmenims, siekiantiems teikti bankroto administravimo paslaugas

Reikalavimai veikti kaip bankroto patikėtiniui:

Teisė veikti kaip patikėtiniui suteikiama teisėtai veiksniams (angl. active legal capacity) fiziniams asmeniui, kuris:

1) turi įgijęs oficialiai pripažintą *bakalauro laipsnį* arba *kvalifikaciją* apibrėžtą Estijos Respublikos švietimo įstatymo 28 (22) skyriuje, arba yra įgijęs oficialiai pripažintą *magistro laipsnį* arba *kvalifikaciją* apibrėžtą Estijos Respublikos švietimo įstatymo 28 (22) skyriuje ir reikalaujama *mažiausiai dviejų metų profesionalios patirties finansų, teisės, vadybos ar apskaitos srityse;*

2) yra sąžiningas ir aukštos moralės asmenybė;

3) moka estų kalbą žodžiu ir raštu;

4) išlaikė bankroto patikėtinio egzaminą pagal procedūrą pateiktą Antstolių įstatymo 95 straipsnyje „Egzaminų organizavimas“;

5) atliko bankroto patikėtinų mokymus pagal procedūrą pateiktą Antstolių įstatymo 96 straipsnyje.

Vietoj bakalauro ar magistro laipsnių, nurodytų šio skyrelio 1 papunktyje, fizinis asmuo gali būti įgijęs ir užsienio kvalifikaciją, prilyginamą bakalauro ar magistro laipsniui.

Prisiekusiems advokatams, prisiekusiems auditoriams ir antstoliams, atitinkantiems Teismų įstatymo (Court Act) 47 (1) sąlygą nereikia išlaikyti bankroto patikėtinio egzamino arba mokytis, kad būtų suteikta bankroto patikėtinio teisė. Jiems suteikiama teisė veikti kaip bankroto patikėtiniams patvirtinus jų narystę profesinėje Rūmų sąjungoje. Aukščiau minėti asmenys priimami į profesinės sąjungos Rūmų narystę remiantis raštišku prašymu.

Remiantis Bankroto Įstatymo §56 straipsniu bankroto patikėtiniais gali būti tik šie nariai:

1) fiziniai asenys, kuriems Rūmai suteikė teisę veikti kaip patikėtiniui;

2) prisiekę advokatai ir prisiekusiųjų advokatų vyresnieji sekretoriai;

3) prisiekę auditoriai;

4) antstoliai, kurių išsilavinimo lygis atitinka Teismų įstatymo 47 (1) 1) punktą.

Fiziniams asmeniui, išlaikiusiam bankroto patikėtinio egzaminą ir dirbusiam tokioje pozicijoje, kurioje reikalaujamas aukštesnis išsilavinimas teisės, ekonomikos ar finansų valdymo srityse mažiausiai trejus metus nereikia dalyvauti bankroto patikėtinio mokymuose.

Fiziniams asmeniui, kuris išlaikė patikėtinio egzaminą ir dalyvavo mokymuose pagal įstatymą numatytais atvejais turi pateikti raštišką prašymą Rūmų profesinės sąjungos patikėtinų valdymo tarybai (toliau profesinės sąjungos valdymo taryba) tam, kad būtų suteikta teisė veikti kaip bankroto patikėtiniui. Prašymas turėtų būti pateiktas ne vėliau kaip per vienerius metus nuo patikėtinio egzamino išlaikymo datos. Profesinės sąjungos valdymo taryba turėtų priimti sprendimą patenkinti ar atmesti prašymą per vieno mėnesio laikotarpį po prašymo pateikimo ir apie tai pranešti fiziniams asmeniui raštiškai. Sprendimo kopija turėtų būti nusiųsta fiziniams asmeniui ir Teisingumo ministerijai. Prašymo atmetimo priežastys taip pat turėtų būti pateikiamos.

Teisė veikti kaip patikėtiniui neturėtų būti suteikiama fiziniams asmenims:

1) teistiems už tyčines nusikalstamas veiklas;

2) kurie buvo pašalinti iš prokuroro, notaro, teisėjo ar teismo antstolio pozicijos, arba kurie buvo pašalinti iš auditorių tarybos, arba iš kurių buvo atimta prisiekusių vertėjų profesija pagal Prisiekusių vertėjų įstatymo sąlygą 28 (3) 3, arba iš kurių buvo atimta patentinė agento kvalifikacija pagal Patentų agentų įstatymo 20 sąlygą 1 arba 2 per pastaruosius dešimt metų;

3) kurie buvo atleisti iš valstybinės tarnybos už drausminius nusižengimus per praėjusius penkerius metus;

- 4) yra bankrutavę;
- 5) tiems, kuriems galioja verslo draudimai;
- 6) kurie akivaizdžiai pasirodė esą netinkami bankroto patikėtinio darbui savo ankstesnėje profesinėje ar antstolio profesinėje veiklose;
- 7) kuriems buvo atimta bankroto patikėtinio teisė arba teismo nuosprendžiu veikti kaip įmonei;
- 8) kurie buvo pašalinti iš Rūmų už nuobaudas per pastaruosius septynerius metus arba kuriems buvo atimta teisė veikti kaip bankroto patikėtiniai.

Draudimas veikti kaip bankroto patikėtiniai gali kilti ir kitų įstatymų numatytais pagrindais.

Teismų įstatymo 117-1 straipsnis taikomas būsimam bankroto patikėtinio kvalifikacijos patikimumui patikrinti (Bankroto įstatymas, 57. Teisė veikti kaip patikėtiniai).

Kvalifikacijos kėlimas

Ar atitinka fizinis asmuo kvalifikaciją tikrina egzaminavimo taryba kartą per penkerius metus (toliau – vertinimo laikotarpis). Kvalifikacijos reikalavimus ir kvalifikacijos reikalavimų apimtį reglamentuoja Teisingumo ministerija. Ne mažiau kaip du mėnesius prieš vertinimo laikotarpio terminą, egzaminavimo taryba turėtų asmeniui nusiųsti pranešimą apie vertinimo laikotarpio terminus ir paaiškinti, kokie duomenys ir per kurį laikotarpį turėtų būti pateikti, siekiant išlaikyti kvalifikacijos kėlimą.

Fiziniam asmeniui, kuris įgijo magistro ar daktaro teisės laipsnį per vertinimo laikotarpį nereikalaujama laikyti kvalifikacijos kėlimo mokymų per šį periodą. Prisiekę advokatai ir auditoriai, kurie išlaikė kvalifikacijos kėlimo mokymus arba auditorių tarybai nėra reikalaujama išlaikyti Rūmų kvalifikacijos kėlimo.

Jeigu per vertinimo periodą fizinis asmuo neišlaikė kvalifikacijos kėlimo mokymų arba nepateikė duomenų, susijusių su kvalifikacijos kėlimo mokymais, egzaminavimo tarybai pagal nurodytus terminus, egzaminavimo taryba siunčia fizinį asmenį iš naujo laikyti egzaminą. Egzaminas turi būti išlaikytas per keturis mėnesius nuo siūsto egzaminuoti fizinį asmenį datos. Jeigu fizinis asmuo neišlaiko egzamino, jis ar ji siunčiamas pakartotiniam egzaminavimui. Tuo atveju, jei fizinis asmuo neatvyksta į egzaminą be pateisinamos priežasties, egzaminas traktuojamas kaip neišlaikytas.

Jeigu antstolis ar antstolio asistentas neatvyksta į egzaminą perlaikymą be pateisinamos priežasties arba neišlaiko perlaikymo, profesinės sąjungos valdymo taryba teikia pasiūlymą Teisingumo ministerijai pašalinti antstolį iš pareigų arba išbraukti antstolio asistentą iš sąrašo nurodyto Antstolių įstatyme, 24 skyriuje.

Jeigu bankroto patikėtinis neatvyksta į egzaminą perlaikymą be pateisinamos priežasties arba neišlaiko perlaikymo per du bandymus, egzaminavimo taryba teikia pasiūlymą profesinės sąjungos valdymo tarybai atšaukti bankroto patikėtinį iš pareigų.

(Antstolių įstatymas § 97. Kvalifikacijos kėlimas)

Reikalavimai kvalifikacijos kėlimui ir kvalifikacijos kėlimo apimtis reglamentuojama Teisingumo Ministerijos (prieinama tik estų kalbą <https://www.riigiteataja.ee/akt/13364931>).

Remiantis Varul (2009) tyrimu (<http://www.iflr.com/Article/2166515/Estonia-Bankruptcy-law-and-planned-amendments.html>) galima daryti išvadą, kad įmonės

restruktūrizavimą atlieka **bankroto patikėtinis**, kuris paskiriamas Bankroto įstatymo nustatyta tvarka. Bankroto patikėtinis įpareigojamas atlikti analizę, ar įmonė turėtų būti likviduota, ar reorganizuota. Jeigu analizės metu nustatomos pagrįstos reorganizavimo galimybės, bankroto patikėtinis parengia įmonės reorganizavimo planą, kuriame nurodoma, ar reorganizavimą yra tikslinga taikyti su kompromisu, ar be jo. Kompromiso atveju, kreditoriai dažniausiai sumažina savo ieškinius, tokiu būdu suteikdami bankrutuojančiai įmonei geresnes galimybes patenkinti ieškinius tęsiant veiklą. Vykdamas reorganizavimą be kompromiso, bankroto procedūra yra tęsiama, ir ieškinių dydžiai išlieka nepakitę. Kreditorių susirinkimas arba patvirtina patikėtinio pateiktą reorganizavimo planą, arba priima sprendimą dėl įmonės likvidavimo. Taip pat bankroto patikėtinui gali būti pateiktas pasiūlymas parengti naują reorganizavimo planą.

2008 metų pabaigoje, Estijoje įsigaliojo naujas Reorganizavimo Įstatymas, kuriame reorganizavimo procedūra yra grindžiama prielaida, kad daugeliu atvejų yra įmanoma patenkinti didžiąją dalį kreditorių ieškinių, tęsiant įmonės veiklą ir išsaugant darbo vietas, tačiau ieškinių patenkinimas išdėstomas per ilgesnį laiko tarpą. Peticiją dėl reorganizavimo gali pateikti ir įmonės savininkas, pagrįsdamas tikėtiną įmonės nemokumą ateityje, įmonės poreikį reorganizavimui bei potencialą vykdyti veiklą ateityje. Jei pateikta peticija atitinka nustatytus reikalavimus, teismas inicijuoja reorganizavimo procedūrą. Nustatomas terminas parengti reorganizavimo planą ir pateikti jį patvirtinti teismui. Paskiriamas reorganizavimo konsultantas (**šias funkcijas atlieka bankroto patikėtinio kvalifikaciją turintys asmenys**), kurio pagrindinės funkcijos yra patarti įmonės savininkui dėl reorganizavimo plano parengimo ir išanalizuoti galimą ieškinių vykdymo perplanavimą.

Išvados:

Estijoje egzistuoja tik bankroto patikėtinis. Egzaminavimo tvarką ir principus reglamentuoja Antstolių ir Bankroto įstatymai. Vienas ir tas pats asmuo – bankroto patikėtinis – gali atlikti ir bankroto, ir restruktūrizavimo procedūras. Egzaminavimo mokestis yra 127 eurai.

Egzaminavimas vykdomas raštu (testo forma) ir žodžiu (interviu). Į testą įeina klausimai iš teisės, ekonomikos ir finansų sričių. Interviu fiziniam asmeniui, siekiančiam įgyti bankroto patikėtinio teisę, pateikiami klausimai susiję su bankroto vykdymo procedūromis bei jam reikalingomis atlikti funkcijomis.

Bankroto patikėtinio kvalifikacija yra tikrinama kartą per penkerius metus, išlaikant kvalifikacijos kėlimo mokymus. Dėl kvalifikacijos kėlimo mokymų egzistuoja ir išimtys (žr. sk. Kvalifikacijos kėlimas). Neišlaikius kvalifikacijos kėlimo mokymų suėjus vertinimo terminui, fizinis asmuo privalo laikyti egzaminą iš naujo. Jeigu egzaminas nėra išlaikomas arba jis nelaikomas dėl nepateisinamų priežasčių bankroto patikėtinis ar antstolio administratorius yra šalinamas iš užimamų pareigų.

Pagrindiniai egzaminuojamajam keliami reikalavimai:

- aukštasis išsilavinimas (bakalaurinis / magistrinis) teisės, finansų ar ekonomikos srityse;
- mažiausiai dvejų metų profesionali patirtis finansų, teisės, vadybos ar apskaitos srityse;
- aukštos moralės ir sąžiningas asmuo;
- yra sėkmingai išlaikęs bankroto patikėtinio egzaminus;
- yra sėkmingai išlaikęs kvalifikacijos kėlimo mokymus suėjus vertinimo laikotarpio terminui.

Šaltinis:

Antstolių Rūmų ir bankroto patikėtinių Teisėjo Aare Kruuser (angl. Lawyer Chamber of Bailiffs and Trustees in Bankruptcy) atsakymai anketos klausimus (pridedama 2 priede)
<http://www.iflr.com/Article/2166515/Estonia-Bankruptcy-law-and-planned-amendments.html>

1.3. Vengrijos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis

Vengrijoje egzistuoja dviejų tipų bankroto procesai:

- 1) bankroto / restruktūrizavimo procesas (šiuo proceso tikslas – „gelbėti“ skolininką);
- 2) likvidavimo procesas (paprastai siekiama likviduoti bendrovę).

Per bankroto / restruktūrizavimo procesą teismas paskiria patikėtinį, tuo tarpu likvidavimo procese – likvidatorių. Svarbu akcentuoti tai, kad Vengrijoje teismas patikėtinį ar likvidatoriumi skiria verslo subjektą (juridinį asmenį), o ne fizinį asmenį. Patikėtinio / likvidatoriaus funkcijas vykdo administratorius (bankroto / restruktūrizacijos procese) arba likvidavimo administratorius (likvidacijos procese). Šiuo požiūriu Vengrijos sistema skiriasi nuo kitų ES valstybių. Paskyrimo sąlygos tiek administratoriui, tiek likvidavimo administratoriui yra vienodos. Egzaminavimo procesas ir tvarka abiem administratorių tipams yra vienodas, skiriasi tik klausimų turinys ir kvalifikacijos kėlimo mokymo programos turinys.

Teisės aktas, kuris reguliuoja administratorių veiklą, reikalavimus, egzaminavimo tvarką

Vengrijos Bankroto įstatymas (Csodtorveny - 1991 XLIX. Law) reguliuoja bankroto administratorių veiklas ir pagrindinius reikalavimus, keliamus bankroto administratoriui. Dabartiniu metu tinkami 4 universitetų diplomai (antrosios pakopos studijų), kuriuos galima gauti po aktyvių dviejų metų trukmės studijų. Pagrindiniai reikalavimai: gera reputacija ir atitikti nurodyto universiteto antrosios pakopos studijų diplomui keliamus reikalavimus, t.y. jeigu pagrindinis diplomus – ekonomikos, jis gali būti tiek magistras, tiek bakalauras. Jei pagrindinis diplomus susijęs su teise – po studijų baigimo fizinis asmuo galės būti specialistas. Naujas reglamentavimas (nuo š.m. kovo 15 d.) reikalauja baigti bankroto specialistų (insolvency practitioners) reguliarius mokymus (įeitų į kreditų sistemą), kad būtų užtikrinta nenutrūkstama darbo kokybė. Iki šiol užteko tik įgyti diplomą, išlaikyti bankroto specialisto egzaminus ir bankroto specialistas (insolvency practitioners) galėjo veikti tiek ilgai, kiek jis pats to nori. Vertėtų akcentuoti, kad mokymo sistema dar nėra patvirtinta vyriausybės. Mokymai yra kaip reikalavimas, tačiau pati sistema vis dar neveikia šalyje.

Reikalavimai fiziniams asmenims, siekiantiems teikti bankroto administravimo paslaugas:

Fizinis asmuo, norėdamas mokytis bankroto specialistų kursuose, privalo turėti pagrindinį diplomą (bakalauro ar magistro) bet kurioje iš sričių. Pirmenybė teikiama ekonomikos ar teisės studijoms.

Bankroto administratorius visiškai pakeičia įmonės valdytoją (atsakomybės ir teisių atžvilgiais). Restruktūrizavimo administratorius dirba ir bendradarbiauja kartu su skolininku. Skolininkas turi daugiau teisių nei restruktūrizacijos administratorius, tačiau pastarojo dalyvavimas įmonės veikloje yra labai aktyvus.

Po studijų universitete organizuojamas sudėtingas valstybinis egzaminas. Baigusieji sprendžia, ar jie norėtų dalyvauti egzamine, ar ne.

Reikalavimai

- 1) Turėti profesinę kvalifikaciją nagrinėjamoje srityje. Praktinės sritys galėtų teisės kvalifikacija ar ekonomika arba fizinis asmuo, turėtų būti sertifikuotas auditorius, registruotas Vengrijos Auditorių Rūmų.
- 2) Reikalaujama 1 metų praktikos patirties likvidavimo srityje.

3) Likvidavimo administratorius neturi būti teistas ir neturi būti suvaržytas teismo nutartimi dėl praktikuojančių likvidavimo administratorių veiklą.

4) Likvidavimo administratorius dirba pagal patikėtinio/likvidatoriaus sutartį. Administratorius / likvidavimo administratorius privalo dalyvauti profesiniuose mokymuose kas dvejus metus.

Pagrindinės egzamino sritys yra susijusios su ekonomika, teise, finansais, apskaita, žmogiškaisiais ištekliais, kompanijos valdymu, komunikacija ir specifiniais dalykais, tokiais kaip Vengrijos Bankroto teisė, ES nemokumo aktas, restruktūrizavimas, tarptautiškumo aspektai.

Egzaminavimo procedūra abiemis administratorių tipams yra vienoda.

Pažymėtina, kad fiziniai asmenys turi atitikti kvalifikacinius reikalavimus, o įmonė, samdydama juos, įgyja teisę verstis bankroto administravimo ir restruktūrizavimo veiklomis ir gali būti registruojama kaip likvidatorius.. Konkretaus egzamino mokesčio šalyje nėra nustatyta.

*Remiantis Konrad ir Tamas (2012) (prieiga per internetą: <http://business-finance-restructuring.weil.com/cross-border-update/dead-or-alive-liquidation-or-restructuring-under-the-hungarian-insolvency-law/>) Vengrijos Bankroto Įstatyme bankrotas apibrėžiamas kaip procedūra, kurios metu skolininkui, jo akcininkams ar kreditoriams pateikus nustatytus reikalavimus atitinkantį prašymą, garantuojama laikina išlikimo būseną (90 dienų, pratęsiant iki 365 dienų), ir jam yra leidžiama bandyti pasiekti susitarimus su kreditoriais, siekiant išlaikyti ar atstatyti mokumą. Suteikus įmonei laikiną išlikimo būseną (angl. a temporary stay), skolininko valdymo teisės ir pareigos nėra suspenduojamos, bet **jos gali būti vykdomos tik bendradarbiaujant su paskirtu bankroto administratoriumi.** Laikinos išlikimo būsenos suteikimo tikslas yra suspenduoti kreditorių daromą spaudimą ir apsaugoti skolininko turtą, kol bus pasiekti tarpusavio susitarimai (arba baigsis laikinos išlikimo būsenos laikas). Per 45 dienas nuo bankroto proceso pradžios, skolininkas sušaukia kreditorių susirinkimą, turint tikslą pasiekti tarpusavio susitarimą ir/ar pratęsti išlikimo būsenos laiką. Tarpusavio susitarimas paprastai ir reiškia įmonės reorganizavimo plano parengimą, siekiant atstatyti ar išsaugoti skolininko mokumą, perplanuoti skolų grąžinimo tvarkaraštį, paversti skolas turtu, užtikrinti skolininko vertybinių popierių apsaugą. Susitarimas yra pasiekiamas, jeigu paprastoji dauguma kreditorių susirinkimo dalyvių balsuoja už siūlomą įmonės reorganizavimo planą ir vėliau jį patvirtina teismas, tuo baigdamas įmonės bankroto procedūrą. Jeigu tarpusavio susitarimas nėra pasiekiamas ir nėra patvirtinamas teismo per įmonei suteiktą išlikimo būsenos laikotarpį, teismas ex officio paskelbia skolininką nemokiu ir inicijuoja jo likvidavimą. Daroma išvada, kad įmonės restruktūrizavimą atlieka bankroto administratorius.*

*Apibendrinant galima teigti, kad abu administratoriai (likvidumo ir bankroto/restruktūrizavimo) turi turėti profesinę kvalifikaciją teisės ar ekonomikos srityse, turi būti sertifikuotas auditorius bei **kas dvejus metus** dalyvauti **kvalifikacijos kėlimo mokymuose.** Tiek įmonės bankrotą, tiek įmonės restruktūrizavimą atlieka bankroto administratorius.*

Šaltinis: atsakymų suvestinė pagal Mrs. Réka Korompay-Túrócziungarian atsakymus. Vengrijos nemokumo specialistų asociacija (Association of Insolvency Practitioners (HAIP)).

1 priede pateikiamos kitų šalių (Serbija, Airija, Slovakijos Respublika) fizinių asmenų egzaminavimo praktikos analizės.

2. Didžiosios Britanijos, Estijos ir Vengrijos fizinių asmenų egzaminavimo sistemų palyginimas

Lyginamoji ES šalių analizė pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė

Palyginamoji Didžiosios Britanijos, Estijos ir Vengrijos analizė

Šalys	Egzaminavimo sistemos bendrieji bruožai	Egzaminavimo būdai	Reikalavimai
Didžioji Britanija	Licencijuotas bankroto administratorius negali būti įmonė. Kokybei užtikrinti bankroto administratorius mažiausiai kartą per metus Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institutui pateikia savo veiklos ataskaitą.	Egzaminas raštu iš 4 praktinių klausimų, apimančių tris dalis: likvidacija, administravimas, įmonių savanoriški susitarimai ir bankrotas.	<i>išlaikyti bendruosius bankroto (nemokumo) egzaminus (JIEB exams); turėti darbo su bankroto (nemokumo) atvejais patirties – minimalūs patirties reikalavimai yra 600 val. patirties per pastaruosius 3 metus, minimaliai 150 val. per metus); nemokumo Licencijavimo Komiteto būti pripažintam tinkamu fiziniu asmeniu šiam darbui, galinčiam tinkamai veikti kaip bankroto administratorius; gauti bankroto administratoriaus licenciją.</i>
Estija	Egzistuoja dviejų tipų administratoriai: bankroto patikėtinis ir antstolių administratorius. Egzaminavimo reikalavimai nesiskiria, išskyrus interviu klausimus, kurie pateikiami atsižvelgiant į kiekvieno administratoriaus veiklos specifiškumą. Profesinių žinių patikra vykdoma kas penkerius metus: reikalinga sėkmingai išlaikyti kvalifikacijos kėlimo mokymus.	Testas raštu ir interviu iš tokių sričių, kaip teisė, ekonomika ir finansai.	<i>turėti aukštąjį išsilavinimą (bakalaurinis / magistrinis) teisės, finansų ar ekonomikos srityse; mažiausiai dviejų metų profesionalią patirtį finansų, teisės, vadybos ar apskaitos srityse; būti aukštos moralės ir sąžiningu asmeniu; sėkmingai išlaikyti bankroto patikėtinio / antstolio administratoriaus egzaminus; sėkmingai išlaikyti kvalifikacijos kėlimo mokymus suėjus vertinimo laikotarpio terminui</i>
Vengrija	Egzistuoja dviejų tipų administratoriai likvidavimo ir bankroto/restruktūrizacijos. Gali būti tik verslo subjektai. Profesinių žinių patikra kas dvejus metus: reikalinga sėkmingai išlaikyti kvalifikacijos kėlimo mokymus. Egzaminavimo reikalavimai ir tvarka nesiskiria.	Egzaminas raštu. Egzaminavimo sritys: ekonomika, teisė, finansai, apskaita, žmogiškieji išteklių, kompanijos valdymas, komunikacija ir specifiniai dalykai, tokiais kaip Vengrijos Bankroto teisė, ES nemokumo aktas, restruktūrizavimas.	<i>turėti aukštąjį išsilavinimą (bakalaurinis / magistrinis) iš bet kurios sritys. Pageidautina teisės ar ekonomikos; mažiausiai vienerių metų praktinę patirtį likvidavimo srityje; išlaikyti bankroto/restruktūrizacijos administratoriaus egzaminus; sėkmingai išlaikyti kvalifikacijos kėlimo mokymus kas dvejus metus.</i>

Šaltinis: sudaryta autorių

Nustatyta, kad nagrinėtose ES valstybėse narėse bankroto administratorius (jo pavadinimas minėtose šalyse skiriasi) **atlieka tiek įmonės bankroto, tiek restruktūrizavimo procesus.** Atskirai tokios, kaip restruktūrizavimo administratoriaus pareigybės, nėra išskiriama.

3. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių kompetencijos identifikavimas

Remiantis atlikta Europos Rekonstrukcijos ir Plėtros banko analize (2007) pagrindiniai reikalavimai, keliami fiziniam asmeniui, siekiančiam įgyti bankroto administravimo teisę, yra šie:

Išsilavinimas: 6 šalys (Rumunija, Bulgarija, Makedonija, Montenegro, Serbija, Slovėnija) reikalauja universitetinio išsilavinimo, 1 šalis (Bosnia ir Hercegovina) reikalauja nurodyti atitinkamą išsilavinimą, nereikalaujamas universitetinis išsilavinimas. Išsilavinimo sritys (teisė, ekonomika, apskaita, verslas ir inžinerija) varijuoja nuo šalies iki šalies.

Patirtis: Reikalaujama darbo patirties (išskyrus Bosnia ir Hercegovina), nors darbo patirties pobūdis ir trukmė (varijuoja nuo 2 iki 5 metų) skiriasi. Daugumoje šalių reikalaujama verslo patirties. Tik Rumunija reikalauja turėti patirties bankroto administravimo procesuose. Bosnia ir Hercegovina nereikalauja darbo patirties iš viso.

Susisteminti reikalavimai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė

Šalių egzaminavimo praktikos palyginimas

	Bulgarija	Makedonija	Juodkalnija	Rumunija	Serbija	Slovėnija	Bosnija ir Hercegovina
Kokie pagrindiniai kvalifikacijos reikalavimai keliami bankroto administratoriui?	Fizinis asmuo turi būti neteistas ir neturėti įforminto bankroto	-	Fizinis asmuo turi būti neteistas	-	Fizinis asmuo turi būti neteistas	Fizinis asmuo turi būti neteistas	-
Ar privalo fizinis asmuo atitikti išsilavinimo standartus?	Universitetinis teisės, ekonomikos, apskaitos, finansų ar verslo srities išsilavinimas	Fizinis asmuo turintis universitetinę bet kurios srities išsilavinimą	Universitetinis išsilavinimas	Universitetinis išsilavinimas teisės ar ekonomikos srityje	Universitetinis išsilavinimas	Universitetinis išsilavinimas verslo, teisės ar k t. srityje	Atitinkamo lygio išsilavinimas
Kokios patirties fizinis asmuo turi turėti?	-	Atitinkama darbo patirtis, ne mažiau kaip 5 metai darbo patirties versle	3 metų darbo patirtis; turėtų būti licencijuotas auditorius ar teisininkas, ar turėti atitinkamos patirties reikiamoje srityje	3 metų praktinės patirties bankrote ir reorganizacijoje	3 metų darbo patirtis, turėtų būti verslininkas	3 metų darbo patirtis	-
Ar fizinis asmuo turi išlaikyti nemokumo egzaminą?	Taip, būtina išlaikyti profesinį bankroto administratoriaus egzaminą.	Taip, būtina išlaikyti profesinį bankroto administratoriaus egzaminą.	-	Taip, būtina išlaikyti profesinį bankroto administratoriaus egzaminą.		Taip, būtina išlaikyti profesinį bankroto administratoriaus egzaminą.	Taip, būtina išlaikyti profesinį bankroto administratoriaus egzaminą.

Šaltinis: sudaryta autorių

Nuo 2014 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauji LR Įmonių bankroto įstatymo ir įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimai (nuostatos dėl administratoriaus kompetencijos, reikalavimų). Remiantis 6 straipsnio 11² straipsnio pakeitimu „Reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, ir asmenims, siekiantiems įgyti teisę dirbti administratoriaus padėjėju“ „fizinis asmuo, siekiantis šio įstatymo nustatyta tvarka įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, privalo:

- 1) būti nepriekaištingos reputacijos;
- 2) turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos bakalauro ir teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį) ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą);
- 3) turėti ne trumpesnę kaip dvejų metų administratoriaus padėjėjo darbo stažą per paskutinius trejus metus arba ne trumpesnę kaip penkerių metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius septynerius metus, arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu ar paskirtas antstoliu;
- 4) išlaikyti kvalifikacijos egzaminą;
- 5) mokėti valstybinę lietuvių kalbą.

Fizinis asmuo, siekiantis įgyti teisę dirbti administratoriaus padėjėju, privalo atitikti šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 4 ir 5 punktuose nustatytus reikalavimus“ (p. 16).

Remiantis 6 straipsnio 16 straipsnio pakeitimu „Reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas“ „fizinis asmuo, siekdamas šio įstatymo nustatyta tvarka įgyti teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas, privalo:

- 1) būti nepriekaištingos reputacijos;
- 2) turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
- 3) turėti ne trumpesnę kaip 3 metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius 5 metus arba turėti 2 metų bankroto administratoriaus darbo stažą;
- 4) išlaikyti kvalifikacijos egzaminą;
- 5) mokėti valstybinę lietuvių kalbą” (p.17)

Iš atliktų trijų šalių egzaminavimo modelių, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko analizės, 2014 m. liepos 1 d. įsigaliojusiais naujais LR Įmonių bankroto įstatymo ir įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimais galima apibendrinti bankroto administratoriui ir restruktūrizacijos administratoriui keliamus pagrindinius reikalavimus:

- *aukštasis universitetinis išsilavinimas (bakalauro arba magistro) socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos krypties;*
- *bankroto administratoriui: darbo patirtis ne mažiau kaip 2 metai bankroto administravimo srityje (bankroto administravimo padėjėjas) per trejų metų laikotarpį arba įmonės vadovo ne mažesnė nei 5 metų patirtį per septynerių metų laikotarpį arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu ar paskirtas antstoliu;*
- *restruktūrizacijos administratoriui: bankroto administratoriaus ne mažesnė kaip 2 metų patirtis arba ne trumpesnė kaip 3 metų įmonės vadovo patirtis per penkerių metų laikotarpį;*
- *sertifikato, suteikiančio teisę vykdyti bankroto administravimą / restruktūrizavimą, įgijimas egzaminavimo būdu;*
- *kvalifikacijos kėlimas mokymų metu per penkerių metų laikotarpį, sėkmingai išlaikius mokymų egzaminą.*

Šaltinis: ĮBĮ (http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=468456) ir ĮRĮ (http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=468458)

European Bank for Reconstruction and Development. A Regional report on Insolvency Office holders in South-Eastern Europe, 2007.

4. Programų tikslų ir paskirties identifikavimas

Analizuojant fizinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo egzaminavimo svarbą, galima teigti, kad administratorius yra ypatingą teisinį statusą bankroto procese turintis šio proceso dalyvis, nuo kurio veiksmų sąžiningumo ir aktyvumo priklauso kreditorių ir skolininko interesų apgynimas“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. Nutartis). Taigi, matome, kad bankroto administratoriui bankroto procese yra suteiktas nelengvas uždavinys – suderinti bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių interesus bei užtikrinti tinkamą bankroto proceso įvykdymą. Šiam uždaviniui pasiekti ĮBĮ suteikia administratoriui plačius įgaliojimus: valdyti, naudoti bankrutuojančios įmonės turtą, taip pat juo ir bankuose esančiomis šios įmonės lėšomis disponuoti, vadovauti įmonės ūkinei komercinei veiklai, tikrinti sudarytus bankrutuojančios įmonės sandorius ne per mažesnę nei 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo įmonei dienos ir teikti ieškinius teisme dėl įmonės sudarytų sandorių, priešingų jos veiklos tikslams ir turinčių įtakos įmonės nemokumui, pripažinimo negaliojančiais, taip pat sudaryti įmonės kreditorių reikalavimų sąrašą, teikti juos teismui tvirtinti, šaukti kreditorių susirinkimus, imtis priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkės, vykdyti teismo ir kreditorių susirinkimo ar komiteto sprendimus ir kt. Svarbu pastebėti, jog minėti administratoriaus įgaliojimai ir jo pareiga ginti abiejų bankroto procese dalyvaujančių šalių teises ir teisėtus interesus lemia dvilypį jo statusą įmonių bankroto procese, todėl tiek teorijoje, tiek praktikoje šis klausimas yra laikomas nuolatinių diskusijų objektu. Įvertinant šiuos argumentus ir teiginius, formuluojama fizinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo egzaminavimo paskirtis.

Fizinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo egzaminavimo paskirtis - kompleksiskai įvertinti pretendento į bankroto administratoriaus ir restruktūrizavimo administratoriaus poziciją, pasirengimo lygį darbo funkcijoms atlikti, nustatyti atitiktį bendrųjų programų reikalavimams ir teikti grįžtamąją informaciją egzaminavimo kokybei gerinti. *Analizuojant bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programų svarbą galima teigti, kad procesinių nuostatų, reglamentuojančių bankroto bylų nagrinėjimą, paskirtis daugeliu atvejų yra užtikrinti kreditorių lygiateisiškumo principo apsaugą sudarant galimybes visiems kreditoriams sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą skolininkui, pareikšti savo reikalavimą bankrutuojančiai įmonei ir aktyviai dalyvauti teisme įrodinėjant to reikalavimo pagrįstumą. Bankroto teisės naujumas Lietuvos teisinėje sistemoje ir šios srities teisinės literatūros stygius lemia, kad tikslingiau yra ne tik nagrinėti konkretų probleminį bankroto teisės aspektą, o pirmiausia derėtų pateikti galimus teorinius bankroto teisės pagrindus ir pasiūlyti taikyti juos sprendžiant konkrečias teismų praktikos problemas. Sekančiame skyriuje detalios aprašomos programų tematikos, kurios įgalina formuluoti bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programų paskirtį, tai-juridinių asmenų bankrotas, restruktūrizavimo reguliavimas, fizinių asmenų bankrotas, garantinis fondas, ekonomika ir vadyba, civilinė teisė, civilinis procesas, baudžiamoji teisė, darbo teisė, apskaita ir mokesčių teisė.*

Bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programų paskirtis - egzaminų programos nurodo, kokios pretendentų žinios ir supratimas bei gebėjimai bus tikrinami ir vertinami egzamino metu. Tai konkretus ir gana detalus dokumentas, rengiamas taikant Estijos, Vengrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės gerąją praktiką bei atsižvelgiant į šiuolaikinius tarptautinės teisės aktų reikalavimus ir verslo aplinkos pokyčius.

Bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programų tikslai. Remiantis minėtomis programomis kompleksiskai patikrinti ir įvertinti kandidatų įgūdžius ir jų pasirengimo lygį darbo funkcijoms atlikti sekančiai:

1. Pagrindiniai įgūdžiai tapti bankroto administratoriumi.

Privalumai ir pagrindiniai įgūdžiai tapti bankroto administratoriumi: reikalingas loginis sisteminis teisininko mąstymas, moralė, greitis, lankstumas.

Finansiniai juridinių ir fizinių asmenų nemokumo aspektai, įskaitant finansinės bei ekonominės padėties ir esminių apskaitos principų analizę.

Lietuvos ekonomika dar nėra stabili, o skirtumai tarp gyventojų socialinio statuso yra gana dideli, kas leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos gyventojams reikia didesnės juridinės apsaugos. Todėl manytina, kad bankroto administratoriui nemokumo, finansų ekonomikos ir apskaitos klausimus privaloma išmanyti.

2. Kritinis ir komercinis supratimas apie juridinių ir fizinių asmenų nemokumo įstatymų procedūras ir praktiką Lietuvoje.

Remiantis užsienio šalyse ir Lietuvoje vykstančiais bankroto procesais, tapti nemokia gali kiekviena įmonė savaip, susiklosčius tam tikroms vidinėms ar išorinėms priežastims. Tačiau vieninteliu universaliu ekonomikos mokslo metodu, taikomu nemokumui nustatyti, laikytina įmonės veiklos sisteminė finansinė analizė. Ja galima efektyviai valdyti įmonės finansinius resursus.

3. Išsamus supratimas apie bankroto administratoriaus vaidmenį ir prievoles;

Nuo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo momento bankrutuojančios įmonės administratorius yra vienintelis įmonės vadovas, kuris atsako ir už apskaitos įmonėje tvarkymą bei kitus su tuo susijusius klausimus. Nuo to momento jis taip pat yra atsakingas ir už visų mokestinių deklaracijų pateikimą nustatytais terminais ir tvarka. Ši nuostata yra gan logiška ir įgyvendintina, nes nuo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienos administratorius pats organizuoja bankrutuojančios įmonės veiklą, o buvę įmonės vadovai netenka savo įgaliojimų. Tai įrodo šio tikslo svarbumą bankroto administratoriaus pareigybėje.

4. Pastarojo laikotarpio bankroto teisės ir jos pokyčių įtakos vertinimas, įskaitant detalią įregistravimo tvarką.

Akivaizdu, kad bankroto administratorius veikdamas, kaip viešojo administravimo subjektas, privalo vadovautis įstatymais ir užtikrinti, kad jo veiksmai būtų teisėti ir nepažeistų kreditorių ir įmonės savininkų teisių ir teisėtų interesų. Savo veikloje, vykdydamas jam pavestas funkcijas, bankroto administratorius privalo vadovautis pagrindiniu bankroto įstatymu.

Teisingas interpretavimas ir pilnas bankroto procedūrų dokumentavimas.

Disciplinuotas darbas su dokumentais, kurie yra rengiami bankroto procedūros metu.

5. Galimybė vystyti kitus esminius įgūdžius, įskaitant komunikavimo, organizavimo, projektavimo bei derybų.

Pasaulis kasdiena tampa vis globalesnis, nuotoliniai komunikavimo būdai su klientais, partneriais plečiasi: vis dažniau žmonės renkasi ne tik aptarnavimo telefonu, bet ir bendravimo elektroniniais kanalais (konsultacijos internetu, susirašinėjimo elektroniniais laiškais, SMS ir pan.) formas ir jų derinius. Todėl bankroto administratoriaus komunikavimo, organizavimo bei derybų gebėjimai ir įgūdžiai turėtų būti nuolat tobulinami.

Naudota literatūra:

Bankroto administratorių ir jų padėjėjų atestavimo programa restruktūrizavimo administratorių atestavimo programa, patvirtinta Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimo komisijos 2013 m. vasario 18 d. posėdyje (2013 m. vasario 22 d. protokolai Nr. B-2 4 klausimas) Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Bankroto_adm_programa_1.pdf

5. Pasiūlymai dėl Programų tobulinimo, jų atitikimo administratorių reikalaujamai turėti kompetencijai

Dabartinės bankroto administratorių ir jų padėjėjų atestavimo bei restruktūrizavimo administratorių programos sudaro po 8 temas, kurių palyginimas pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė

Dabartinių programų turinių palyginimas

Bankroto administratorių ir jų padėjėjų atestavimo programa*	Restruktūrizavimo administratorių atestavimo programa
1. <u>Juridinių asmenų bankrotas</u>	1. <u>Restruktūrizavimo reguliavimas</u>
2. Fizinių asmenų bankrotas	2. Fizinių asmenų bankrotas
3. <u>Garantinis fondas</u>	3. <u>Ekonomika ir vadyba</u>
4. Civilinė teisė	4. Civilinė teisė
5. Civilinis procesas	5. Civilinis procesas
6. Baudžiamoji teisė	6. Baudžiamoji teisė
7. Darbo teisė	7. Darbo teisė
8. Apskaita ir mokesčių teisė	8. Apskaita ir mokesčių teisė

* - fiziniams asmenims, laikantiems bankroto administratoriaus padėjėjo kvalifikacinį egzaminą, pateikiami klausimai iš šios programos 1-3 temų.

Šaltinis: sudaryta autorių

Pažymėtina, jog abiejų programų turinys sutampa 75 proc. (t.y. iš pateikiamų kiekvienoje iš programų temų, 6 yra vienodos ir tik 2 skiriasi). Įvertinus tai, jog ne visuomet po įvykdyto restruktūrizavimo pavyksta išvengti bankroto bei siekiant supaprastinti pasirengimo kvalifikaciniams egzaminams procesą, siūloma programą apjungti į vieną - **bankroto ir restruktūrizavimo administratorių bei bankroto administratorių padėjėjų atestavimo programą** (siūlomas programos turinys pateiktas 5 lentelėje).

5 lentelė

Vieningos (jungtinės) bankroto ir restruktūrizavimo administratorių bei jų padėjėjų atestavimo programos turinys

Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių bei bankroto administratorių padėjėjų atestavimo programa
1. <u>Juridinių asmenų bankrotas</u>
2. <u>Restruktūrizavimo reguliavimas</u>
3. Fizinių asmenų bankrotas
4. <u>Garantinis fondas</u>
5. <u>Ekonomika ir vadyba</u>
6. Civilinė teisė
7. Civilinis procesas
8. Baudžiamoji teisė
9. Darbo teisė
10. Apskaita ir mokesčių teisė

Šaltinis: sudaryta autorių

Toks kompleksinis požiūris į specialistų rengimą ir atestavimą leistų ne tik sumažinti egzaminavimo kaštus, bet ir būtų naudingas sunkumus patiriančioms įmonėms. Restruktūrizavimo nepasiteisinimo atveju, nereikėtų ieškoti ir samdyti kito (jau nebe restruktūrizavimo, o bankroto) administratoriaus, jei kartais restruktūrizavimą vykdančius administratorius neturėtų bankroto administratoriaus pažymėjimo.

Siūlintina egzamino rezultatų gradacija padės lengviau išrikiuoti pretendentes pagal žemiau siūlomą vertinimo schemą:

- 80-100 proc. teisingų egzamino atsakymų surinkę kandidatai gautų bankroto ir restruktūrizavimo administratoriaus kvalifikaciją (pažymėjimą);
- 50-79 proc. surinkę kandidatai gautų bankroto administratoriaus padėjėjo kvalifikaciją;
- 49 proc. ir mažiau surinkusiems kandidatams būtų pasiūlyta pakartoti pasiruošimą ir egzaminą perlaikyti.

Tokiu būdu būtų užkirstas kelias administratoriais tapti silpnai pasirengusiems kandidatams, kurie formaliai dar būtų laikomi kaip išlaikę egzaminą pretendentai. Be to, griežtesnė vertinimo tvarka ir atranka, gaunant restruktūrizavimo ir bankroto administratoriaus kvalifikaciją, būtų naudinga paslaugų gavėjams – sunkumus patiriančioms įmonėms, kurios, tikėtina, gautų kompleksines ir kokybiškesnes restruktūrizavimo ir bankroto administravimo paslaugas.

Nagrinėjant Programų turiniuose pateikiamas temas, galima įžvelgti tokiais žemiau išvardintas **tobulintinas sritis**:

1. Atskiro nagrinėjimo reikalauja pateikti reikalavimai Apskaitos ir mokesčių teisės klausimais.

Šioje programos dalyje pateikti sekantys klausimai: Bendrosios mokesčių teisės nuostatos; Mokesčių teisės subjektai; Valstybinis socialinis draudimas, privalomasis sveikatos draudimas; Svarbiausi bendrieji apskaitos principai; Finansinė atskaitomybė; Atsakomybė už apskaitos organizavimą ir tvarkymą, apskaitos dokumentų išsaugojimą; Dokumentų valdymas.

Remiantis tarptautine patirtimi, rekomenduotina atskirai pateikti bendrųjų apskaitos principų ir mokesčių teisės klausimus. Ypatingai aktualu paminėti koks svarbus tarptautinių apskaitos standartų ir jų taikymo išmanymas; patirtis ir gebėjimas ne tik naudotis finansinėmis ataskaitomis, bet ir atlikti finansinių ataskaitų auditą. Pabrėžtinai ir valdymo apskaitos funkcijų išmanymas, koncepcijos supratimas, gebėjimas įžvelgti skirtumus tarp finansinės ir valdymo apskaitos.

2. Ekonomikos ir vadybos klausimai pateikiami iš sekančių temų: Ekonomikos samprata; Mikroekonomika; Valdymo procesas; Įmonių valdymo samprata; Verslo organizavimas; Rinkodara ir jos vieta verslo valdyme.

Šių reikalavimų, atestuojant Restruktūrizavimo administratorius, pagrįstumas akivaizdus. Tačiau bendrieji ekonomikos ir vadybos klausimai galėtų būti priskirti ne tik restruktūrizavimo, bet ir bankroto proceso administratoriams. Sutiktume su šių klausimų, pateikiamų Restruktūrizavimo administratoriaus atestacijai didesne apimtimi, lyginant su Bankroto administratoriaus kompetencijomis.

3. Abi atestavimo programos stokoja bendrųjų finansų principų suvokimo, finansinių rizikų identifikavimo, bankinių ir finansinių operacijų, banko teikiamų paslaugų, garantijų ir kitų su kreditiniais santykiais siejamų kompetencijų.

4. Suprantama, kad reikalingos papildomos kompetencijos apie automatizuotų duomenų bazių valdymą, duomenų teikimą ir ataskaitų rengimą. Šiuo metu rengiama ĮRBIS apima 6 tarpusavyje susietas duomenų bazines:

- ✓ Įmonių bankroto duomenų bazė;
- ✓ Įmonių restruktūrizavimo duomenų bazė;
- ✓ Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių duomenų bazė;
- ✓ Turto, parduodamo iš varžytinių, duomenų bazė;
- ✓ Fizinį asmenų bankroto duomenų bazė;
- ✓ Garantinio fondo administravimo duomenų bazė.

5. Atestavimo programos papildymas rekomenduojamas iš sekančių sričių – aplinkos apsauga, tarptautiniai turto vertinimo standartai, finansų ir investicijų valdymas.

6. Bankroto administratorius yra atstovas tarp kreditoriaus ir įmonės, jis atstovauja abiejų šalių interesams. Praktikoje gausu atvejų, kuomet bankroto administratorius piktnaudžiauja padėtimi, vilkindamas bankroto procedūros procesą, įmonės turtas dažniausiai išparduodamas ir padengiami tik pirmo laipsnio kreditoriaus reikalavimai, o likusiems kreditoriams nelieka lėšų įsipareigojimams išmokėti. Bankroto administratorius dažnai ir nepagrįstai „išsimoka“ nemenką atlyginimą (analizuojant išsamiau reikalingas teisininko komentaras), kandidato reputacija turi būti nepriekaištinga.

7. Lietuvos praktikoje bankroto administratoriaus ir restruktūrizavimo administratoriaus kvalifikacija nėra tikrinama, todėl rekomenduotina kas trejus metus organizuoti kvalifikacijos kėlimo mokamus mokymus.

Rengiant vieningą restruktūrizavimo ir bankroto administratorių rengimo programą rekomenduojama vadovautis Didžiojoje Britanijoje taikoma **atestavimo programa** – tai specialus mokymo kursas, skirtas suteikti profesinę kvalifikaciją bankroto specialistams. Programa tinkama buhalteriams, teisininkams, reguliuojančių institucijų atstovams.

Atestavimo programos **tikslas** - padėti Anglijos ir Velso atestuotų buhalterių institutui (ICAEW) apmokyti darbuotojus dirbti bankroto administravimo srityje, t.y. padėti padidinti instituto narių supratimą apie nemokumo (procesą) iš bankroto administratoriaus perspektyvos.

Programos uždaviniai:

1. Suteikti besimokantiesiems išsamius bankroto (nemokumo) teisės teorijos ir praktikos pagrindus – esminius įgūdžius, dalyko supratimą, žinias apie geriausią praktiką šioje srityje.
2. Sudaryti besimokantiesiems galimybes bendrauti ir dirbti su tos pačios srities atstovais.

Programos turinys (moduliai)*:

1. Įvadas į bankrotą (nemokumą): veiklos apžvalga, pasirinkimas ir išdavos.
2. Įmonių nemokumo, rekonstravimo, bankroto ir asmenų bankroto teisė ir praktika.
3. Likvidatorių, administratorių, gavėjų ir patikėtinių teisės, galios, pareigos ir atsakomybė.
4. Kreditorių, skolintojų, finansuotojų, direktorių, bankroto ir trečiųjų šalių teisės ir pareigos.
5. Skolininko finansinės situacijos įvertinimas: sprendimo priėmimas (informacijos šaltiniai, rodyklės, akcininkų vaidmenys ir pareigos).
6. Administracinio proceso apžvalga. Bankroto administravimo proceso apžvalga.
7. Bankroto administravimo dokumentų parengimas ir pateikimas.
8. Pranešimų kreditoriams pateikimas (įskaitant susitikimus, pranešimus, ataskaitas).
9. Patikėtinio interesų apsauga.
10. Turto vertinimo bei pardavimo metodų tyrimas.
11. Ieškinio įrodymų vertinimas.
12. Susitikimas su kreditoriumi (įprastas bankrotas, administracinis pasiūlymas, padalijimo pasiūlymas ar reikalavimas).
13. Skolininko atleidimo nuo skolų administravimas. Turto perleidimo administravimas.
14. Bylos baigties užtikrinimas, bylos užbaigimas.
15. Ataskaitų apie bylą rengimas.
16. Etikos kodekso nuostatos.

17. Reguluojančių institucijų ir asmenų vaidmuo, funkcijos ir galios.
18. Narystė bankroto administratorių institucijose.
19. Politika ir tikslai, esantys už nemokumo teisės ribų.

*- Kiekvienam moduliui privalomas 1,5 val. mokymo užsiėmimas (paskaita ar seminaras).

Lyginant Lietuvos ir Didžiosios Britanijos programas, atkreiptinas dėmesys į pastarosios programos kompleksiskumą ir išsamumą bei orientaciją ne tik į teorinių, bet ir praktinių žinių suteikimą. Privalomieji mokymo užsiėmimai sukuria pagrindą minimaliam žinių bagažui užtikrinti, o jo pasiskirstymas į paskaitą (teorinis užsiėmimas) ir praktinį seminarą leidžia suteikia galimybę praktikos neturintiems kandidatams įgauti bendrą suvokimą apie realiai vykstančius procesus.

Taip pat pažymėtina, kad Didžiosios Britanijos programa yra platesnė ir joje įtrauktos tokios aktualios temos, kaip turto vertinimas ir etikos nuostatų apžvalga. Tačiau programa nesiorientuoja į restruktūrizavimo administratorių parengimą, todėl Lietuvos atveju, kuriant vieningą restruktūrizavimo ir bankroto administratorių programą patartina ją sustiprinti ir praplėsti ekonomikos, finansų valdymo, kainodaros, akcijų vertinimo ir kitomis restruktūrizavimo ir bankroto administratorių funkcijas ir atliekamus darbus atitinkančiomis temomis.

Įmonių bankroto administratoriaus veikla – tai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto išsaugojimo, turto iš skolininko išieškojimo, turto pardavimo, kreditorių reikalavimų tenkinimo, likusio turto perdavimo organizavimas (S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. p. 272). Dėl itin plačios administratoriaus atliekamų funkcijų apimties, jas galima būtų suskirstyti į funkcijas, atliekamas iki pirmojo kreditorių susirinkimo ir funkcijas, atliekamas po pirmojo kreditorių susirinkimo. Tačiau būtina pabrėžti, kad toks administratoriaus funkcijų skirstymas yra tik sąlyginis, nes gali būti naudojamas tik tuo atveju, kai bankroto procesas vyksta įprasta teismo tvarka. Be to, daugelis administratoriaus pradėtų darbų yra atliekami ir po pirmojo kreditorių susirinkimo bei turi būti nuosekliai vykdomi iki pat bankroto proceso pabaigos, t.y. turto apsaugos organizavimas, skolų išieškojimas iš skolininkų, apskaitos organizavimas, mokesčių mokėjimas, sandorių, sudarytų iki bankroto bylos iškėlimo, tikrinimas, finansinės atskaitomybės rengimas, kreditorių reikalavimų tikslinimas, informacijos apie bankroto proceso eigą teikimas. Būtina pastebėti, kad, atsielgiant į bankroto administratoriaus darbų apimtį ir sudėtingumą, administratoriaus veikla apima ūkinę komercinę, administravimo, teisinę ir kitas sritis, todėl tinkamai atlikti šias funkcijas gali tik gerai šiose srityse pasiruošęs specialistas.

Bankroto administratorius yra specialus subjektas įmonių bankroto procese, nuo kurio veiksmų atlikimo priklauso viso bankroto proceso tinkamas įgyvendinimas, skaidrumas bei greitumas, todėl bet koks šio asmens netinkamas pareigos atlikimas ar neatlikimas, netinkamo darbo organizavimas gali sustabdyti bankroto proceso eigą bei padidinti bankroto bylos nagrinėjimo kaštus. Administratorius turi jausti jo atliekamų veiksmų sudėtingumą, ypatingą jų pobūdį bei galimai kilsiančias teises pasekmes dėl tokių funkcijų neatlikimo ar netinkamo atlikimo. „Teisinė atsakomybė – tai teisės subjektų įsipareigojimas naudotis leidimais (teisėmis) vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virs atitinkamų teisių praradimu ar siaurimu.“ (A. Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009. p. 456). Tai reiškia, jog administratoriui, nevykdančiam atitinkamų pareigų, neišvengiamai kyla ir įstatymu nustatyta teisinė atsakomybė.

Remiantis aktualia Įmonių bankroto įstatymo redakcija, **bankroto administratorius** (11 str. 3 p.):

1) teisės aktų nustatyta tvarka juridinių asmenų registruui pateikia duomenų ir dokumentų pakeitimus apie bankrutuojančią įmonę;

2) perduoda šio straipsnio 10 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai duomenis apie įmonės bankroto procesą;

3) šio įstatymo nustatyta tvarka valdo, naudoja bankrutuojančios įmonės turtą ir juo, taip pat bankuose esančiomis šios įmonės lėšomis disponuoja;

4) užtikrina bankrutuojančios įmonės turto apsaugą;

5) atidaro atskirą sąskaitą banke lėšoms bankroto proceso metu kaupiti ir atsiskaityti su kreditoriais (toliau – kreditorių sąskaita). Pagrindas kreditorių sąskaitai atidaryti yra teismo nutartis iškelti bankroto bylą arba kreditorių susirinkimo nutarimas pradėti bankroto procesą ne teismo tvarka. Kreditorių sąskaitoje esančios lėšos gali būti naudojamos tik teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti ir kreditorių reikalavimams šio įstatymo nustatyta tvarka tenkinti. Visos bankroto proceso metu grynaisiais pinigais gautos įmonės lėšos į kreditorių sąskaitą turi būti įneštos ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo jų gavimo. Kreditorių reikalavimai šio įstatymo nustatyta tvarka tenkinami tik iš kreditorių sąskaitoje esančių lėšų ir negali būti tenkinami grynaisiais pinigais;

6) vadovauja bankrutuojančios įmonės ūkinei komercinei veiklai;

7) sudaro terminuotas įmonės turto nuomos sutartis, kuriose nuomos sutarties pabaigos diena turi būti šio turto pardavimo, perdavimo ar gražinimo diena;

8) ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrina įmonės sandorius, sudarytus per ne trumpesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, ir pareiškia ieškinius teisme pagal įmonės buveinės vietą dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais, taip pat padaręs prielaidą, kad yra tyčinio bankroto požymių, kreipiasi į bankroto bylą nagrinėjančią teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu. Šiuo atveju laikytina, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos. Šiame punkte nurodytą 6 mėnesių terminą administratoriaus prašymu teismas gali pratęsti ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui. Prašymo pripažinti bankrotą tyčiniu pateikimas teismui neatleidžia administratoriaus nuo pareigos patikrinti visus sandorius, sudarytus per šiame punkte nurodytą laikotarpį, ir pareikšti ieškinius dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais;

9) atstovauja arba įgalioja kitą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą;

10) pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus, sudaro šių įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo teismo nustatyto termino, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, pabaigos pateikia jį teismui tvirtinti, kreditorių susirinkime ir teisme, o šio įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje numatytais atvejais – arbitraže ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus. Teismas administratoriaus prašymu gali pratęsti šiame punkte nurodytą terminą;

11) priima ir atleidžia darbuotojus Darbo kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka;

12) teisės aktų nustatyta tvarka pateikia Garantinio fondo administratoriui paraišką skirti lėšas iš Garantinio fondo;

13) per laikotarpį iki pirmojo kreditorių susirinkimo sprendžia klausimus dėl įmonės sudarytų sandorių, kurių įvykdymo terminas dar nepasibaigė, tolesnio vykdymo ir naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, sudarymo, jeigu įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą, ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos praneša suinteresuotiems asmenims apie tai, kad vykdys įmonės sudarytas sutartis, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, arba jų nevykdys;

14) gina visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus, organizuoja ir atlieka būtinus bankroto proceso darbus;

15) teikia informaciją ir ataskaitas pagal šio straipsnio 10 dalyje nurodytos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytas ir su Lietuvos statistikos departamentu suderintas ataskaitų formas šio straipsnio 10 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai, informaciją ir ataskaitas teismui, taip pat kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka informaciją apie bankroto bylos eigą kreditoriams, savininkui (savininkams) ir kitą informaciją šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytais atvejais;

16) organizuoja ir kontroliuoja pajamų, gautų valdant, naudojant ir disponuojant bankrutuojančios įmonės turtu, ir sąnaudų apskaitą, taip pat įmonės bankroto proceso metu teisės aktų nustatyta tvarka sudaro ir teikia metinių ir tarpinių finansinių ataskaitų rinkinius, likvidavimo pradžios ir likvidavimo pabaigos finansines ataskaitas. Tais atvejais, kai įmonė nėra pateikusi mokesčių deklaracijų ir kitų dokumentų, administratorius privalo suteikti galimybę atitinkamoms institucijoms atlikti dokumentų patikrinimus ir revizijas duomenims, teiktiniams nepateiktose mokesčių deklaracijose ar kituose dokumentuose, nustatyti;

17) šaukia kreditorių susirinkimus;

18) praneša įmonės savininkui (savininkams), kai dėl taikos sutarties sudarymo yra būtini jų nutarimai;

19) turi teisę gauti iš Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų, Lietuvos statistikos departamento, valstybės įmonės Registrų centro bei kitų fizinių ir juridinių asmenų, tarp jų iš bankų ir kitų kredito įstaigų, finansų ir draudimo įmonių, teisės aktų nustatyta tvarka reikalingus duomenis apie jo administruojamos bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės vykdytą ir vykdomą veiklą, buvusius ir esamus darbuotojus, turėtą ir turimą turtą ir pan., taip pat iš šiame punkte nurodytų asmenų gauti šios įmonės dokumentų, teiktų ataskaitų, informacijos, tikrinimo aktų ir pan. nuorašus. Tais atvejais, kai įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės, turi teisę neatlygintinai gauti duomenis iš institucijų, kurios teisės aktų nustatyta tvarka registruoja turtą (vertybinius popierius), apie jos savininko (savininkų) vardu registruotą turtą (vertybinius popierius), iš bankų, kitų kredito įstaigų ir draudimo įmonių – apie jų turimas arba priklausančias gauti pinigų sumas;

20) vykdo kitus teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus;

21) pateikia žalos atlyginimo prievolės mokėjimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga dokumentus ir žalos atlyginimo gavėjų duomenis jų gyvenamosios vietos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams, kai įstatymo numatytais atvejais žalos atlyginimo mokėjimas pereina valstybei;

22) pateikia Žemės ūkio ministerijai dokumentus dėl lėšų skyrimo fizinių ir juridinių asmenų reikalavimams apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją;

23) imasi priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkų, išskyrus tą skolos dalį, dėl kurios pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas pateiktas prašymas įskaityti priešpriešinius vienasrūšius reikalavimus;

24) pateikia prašymą teismui (teismams) dėl jo atstatydinimo iš visų jo administruojamų įmonių administratoriaus pareigų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po dienos, kai sužinojo apie teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas netekimą. Administratorius tą pačią dieną šio prašymo kopiją pateikia visiems jo administruojamų įmonių kreditorių susirinkimo pirmininkams;

25) ne vėliau kaip per 10 darbo dienų po dienos, kai sužinojo, kad jis nebeatitinka šio įstatymo 11² straipsnio 3 arba 5 dalyje nurodytų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, apie tai praneša šio įstatymo 11 straipsnio 10 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai, pateikdamas prašymą dėl bankroto administratoriaus pažymėjimo galiojimo panaikinimo ir jo išbraukimo iš šio įstatymo 11⁶ straipsnio 1 dalyje nurodyto sąrašo (jeigu administratorius – fizinis asmuo) arba prašymą dėl jo išbraukimo iš šio įstatymo 11⁶ straipsnio 1 dalyje nurodyto sąrašo (jeigu administratorius – juridinis asmuo);

26) teikia tvirtinti savo veiklos ataskaitą pirmajam kreditorių susirinkimui ir kreditorių susirinkimui pareikalavus – kitas savo veiklos ataskaitas. Pirmajam kreditorių susirinkimui pateiktoje tvirtinti administratoriaus veiklos ataskaitoje turi būti pateikta informacija apie įmonės dalyvius; įstatinį kapitalą (jeigu yra); turto areštus; buvusių darbuotojų skaičių, darbuotojų atleidimo aplinkybes; bankroto proceso metu priimtus darbuotojus; pareikštus, pateiktus teismui tvirtinti ir ginčijamus kreditorių finansinius reikalavimus, nustatant jų tenkinimo eiliškumą ir etapus; debetinius įsiskolinimus; ilgalaikio ir trumpalaikio turto sąrašus, nurodant turto balansines vertes su žymomis apie jo įkeitimą; ilgalaikio turto pirkimus, pardavimus, nurašymus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, nurodant turto pavadinimą, jo įsigijimo, pardavimo ar nurašymo datą ir sumą; sandorius, sudarytus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, nurodant jų sudarymo datą, šalis, pobūdį; pajamas ir išlaidas po teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos; teismo patvirtintų lėšų sumos, kurią leista naudoti bankroto administravimo išlaidoms apmokėti iki bus patvirtinta bankroto administravimo išlaidų sąmata, bankroto administravimui panaudojimą; ūkinės komercinės veiklos, jeigu tokia veikla yra vykdoma, pajamas ir išlaidas; kita kreditoriams svarbi informacija.

Lietuvos bankroto teisėje pripažįstama administratoriaus kaip bankrutuojančios įmonės valdymo organo teorija. Ji grindžiama tuo, jog priėmus nutartį iškelti įmonei bankroto bylą, bankroto administratorius tampa šios įmonės ir jos turto valdytoju, atstovu teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą.

Administratorius priima svarbiausius su šios įmonės veikla susijusius sprendimus, kadangi ji pati, turėdama bankrutuojančios įmonės statusą, to padaryti negali. Ši teorija nepaneigia administratoriaus pareigos užtikrinti ir tinkamą kreditorių interesų apsaugą, kadangi tai yra viena iš įstatymu reglamentuojamų administratoriaus funkcijų.

Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą įmonės administratorius įgyja svarbų vaidmenį viso bankroto proceso metu. Atsižvelgiant į LR ĮBĮ raidą, pastebima, jog bankroto administratoriaus funkcijos bei vaidmuo bankroto procese plėtėsi. Šiuo metu galiojančiame Įmonių bankroto įstatyme administratoriaus teisės ir pareigos yra išvardintos 11 str. 3 d. Tam tikra jų dalis pasikartoja ir kituose LR ĮBĮ straipsniuose bei dalyse, reglamentuojančiose kitas bankroto procedūras (pvz. bankrutavusios įmonės likvidavimą (LR ĮBĮ 30 str. 4 d., 31 str., 32 str. 5 d.) ir kt.). Dėl šios priežasties, racionalu būtų visas Įmonių bankroto įstatyme įvardintas administratoriaus kompetencijai priskirtas funkcijas, teises ir pareigas suskirstyti į grupes. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto komentare yra numatytos šešios grupės administratoriaus atliekamų funkcijų ir įgalinimų, susijusių su:

- 1) įmonės turto administravimu ir turto realizavimu;
- 2) įmonės veiklos vykdymu ir užbaigimu;
- 3) įmonės atstovavimu ir bankrutuojančios įmonės interesų gynimu;
- 4) įmonės įsipareigojimų kreditoriams vykdymu;
- 5) suinteresuotų asmenų informavimu apie įmonės bankroto proceso vykdymą (bankroto viešumas);
- 6) kitos su bankroto procesu susijusios funkcijos ir įgalinimai.

Bankroto administratoriaus atsakomybė numatyta už šių, žemiau išvardintų funkcijų netinkamą vykdymą ar jų nevykdymą:

- už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės turto naudojimu ir disponavimu juo;
- už funkcijų, susijusių su bankrutuojančios įmonės interesų gynimu bei atstovavimu;
- už funkcijų, susijusių su kreditorių interesų apsauga;
- už funkcijų, susijusių su informacijos teikimu įgaliotiems ją gauti asmenims.

Remiantis išskirtomis funkcijų sritimis galima pažymėti, kad Programoje mažiausiai dėmesio skirta pirmai funkcijų grupei. Tinkamas turto naudojimas ir jo disponavimas betarpiškai susietas su įmonės ūkinės-komercinės veiklos organizavimu ir jo išmanymas (t.y. atitinkamos žinios ekonomikos, finansų, vadovavimo, administravimo srityse) sudaro pagrindą kreditorių interesų patenkinimui užtikrinti.

Remiantis aktualia Įmonių restruktūrizavimo įstatymo aktualia redakcija (žr. 22 str.), **restruktūrizavimo administratorius**, teismui priėmus nutartį iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą, privalo:

1) imtis priemonių, kad teismo nustatytais terminais būtų parengtas, pateiktas tvirtinti ir įgyvendintas restruktūrizavimo planas;

2) prižiūrėti restruktūrizuojamos įmonės valdymo organų veiklą, susijusią su restruktūrizavimo plano vykdymu;

3) šaukti kreditorių, įmonės dalyvių, savininkų arba valstybės ar savivaldybės įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos atstovų susirinkimus;

4) be balsavimo teisės dalyvauti visų įmonės valdymo organų susirinkimuose, posėdžiuose ir kreditorių susirinkimuose (kreditorių komiteto posėdžiuose);

5) nurodyti įmonės valdymo organų nariams jų veiklos trūkumus ir nustatyti terminą tiems trūkumams pašalinti;

6) informuoti įmonės restruktūrizavimo bylą nagrinėjantį teismą apie kitų šio įstatymo 7 straipsnio 11 dalies 5 punkte nurodytų teismų priimtų sprendimų įsiteisėjimą per 5 darbo dienas nuo sužinojimo apie sprendimų įsiteisėjimą dienos;

7) informuoti teismą, kreditorių, įmonės dalyvių, savininkų arba valstybės ar savivaldybės įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos atstovų susirinkimą ar kreditorių komitetą apie restruktūrizavimo plano nevykdymą arba netinkamą vykdymą ir kreditorių susirinkimo pritarimu kreiptis į teismą dėl įmonės restruktūrizavimo bylos nutraukimo;

8) perduoti šio įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nurodytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotai institucijai duomenis apie įmonės restruktūrizavimą;

9) savivaldybės, kurios teritorijoje yra restruktūrizuojamos įmonės buveinė, administracijos prašymu teikti informaciją apie restruktūrizavimo eigą;

10) jeigu šio įstatymo nustatytais terminais restruktūrizavimo planas nebus pateiktas, pranešti apie tai įmonės restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui;

11) pateikti prašymą teismui (teismams) dėl jo atstatydinimo iš visų jo administruojamų įmonių restruktūrizavimo administratoriaus pareigų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po tos dienos, kai sužinojo apie teisės teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas netekimą; tą pačią dieną prašymo dėl atstatydinimo kopiją jis pateikia visų jo administruojamų įmonių valdymo organams ir jų kreditorių susirinkimų pirmininkams;

12) ne vėliau kaip per 10 darbo dienų po dienos, kai sužinojo, kad jis nebeatitinka šio įstatymo 16 straipsnio 2 arba 4 dalyje nurodytų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, apie tai pranešti šio įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nurodytai Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotai institucijai, pateikdamas prašymą dėl restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo galiojimo panaikinimo ir jo išbraukimo iš Sąrašo (jeigu administratorius – fizinis asmuo) arba prašymą dėl jo išbraukimo iš Sąrašo (jeigu administratorius – juridinis asmuo).

Įsiteisėjus teismo nutarčiai dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, administratoriui rekomenduojama pradėti įmonės ūkinės, komercinės ir finansinės veiklos analizę, siekiant nustatyti pagrindinius veiksnius, lemiančius įmonės sėkmę (t.y. gaminami produktai, produktų pardavimo rinkos, žaliavos, finansiniai ištekliai ir personalas).

Laikantis Restruktūrizuojamų įmonių administratorių darbo organizavimo ir restruktūrizavimo plano rengimo metodinių rekomendacijų, patartina šių veiksnių ir išteklių panaudojimo analizę atlikti nustatant stipriausias ir silpnąsias vietas, galimybes ir pavojus, t.y. naudojant SSGP (SWOT) analizės metodą, pasinaudojant esama finansine atskaitomybe (pelno nuostolių ataskaitomis ir įmonės balansais). Paprastai analizuojami:

- 1) paskutiniųjų 3 metų piniginiai srautai;
- 2) dviejų - trijų metų įmonės veiklos efektyvumas (rekomenduojama naudoti kritinio taško, mokumo ar nemokumo koeficientų bei kitus įmonės veiklos rezultatų efektyvumo analizės metodus;
- 3) buvusių ir numatomų investicijų efektyvumas (patikrinant vertinimo metodų patikimumą);
- 4) finansavimo poreikių struktūra, jų patenkinimo lygis ir įmonėje taikyti lėšų paieškos būdai;
- 5) pirkėjai ir tiekėjai, jų patikimumas, pirkėjų patikimumo vertinimo būdai;
- 6) sutartys su pirkėjais ir tiekėjais, baudų ir delspinigių skaičiavimas dėl sutarčių nevykdymo;
- 7) santykiai su debitoriais ir kreditoriais;
- 8) palūkanų ir baudų struktūra, jų dinamika ir skaičiavimo metodikos;
- 9) įmonės verslo ir jo finansavimo rizikos laipsnis, apsidraudimo būdai ir lygis;
- 10) įmonės gamybos organizavimo bei valdymo struktūros, jų keitimo galimybės;
- 11) personalo poreikis ir struktūra, personalo kvalifikacijos ir skatinimo sistemos, vadovaujančių darbuotojų atitikimas esamoms sąlygoms;
- 12) rinkų tyrimai, jų rezultatai ir gautų tyrimo duomenų patikimumas;
- 13) esama įmonės veiklos vertinimo praktika.

Kaip matome, realiai tiek restruktūrizavimo, tiek bankroto administratorių liekamų darbų spektras yra gerokai platesnis, nei tikrinamas Programų temų laukas, todėl norint juos sugretinti, rekomenduojama atsižvelgti į aukščiau pateiktas rekomendacijas, peržiūrėti šiuo metu galiojančias atestavimo tvarkas ir Programų turinius bei užtikrinti galimybę gauti restruktūrizavimo ir bankroto administravimo pažymėjimus tik aukštos kvalifikacijos ir nepriekaištingos reputacijos specialistams tuo pačiu prisidedant prie atliekamų paslaugų kokybės lygio kėlimo Lietuvoje.

Atsižvelgiant į įstatymuose identifikuotas bankroto administratorių ir restruktūrizavimo administratorių atliekamas funkcijas, rekomenduojama vieningos (jungtinės) bankroto ir restruktūrizavimo administratorių bei jų padėjėjų atestavimo programos 5 tema (Ekonomika ir vadyba) sustiprinti, papildant ją žemiau išvardintomis potėmėmis:

- nekilnojamojo turto valdymo ir vertinimo pagrindai
- kainodaros pagrindai
- akcijų vertinimo pagrindai
- finansų pagrindai
- įmonių finansų valdymo pagrindai
- planavimo ir strateginio valdymo pagrindai
- įmonės ūkinės-komercinės veiklos analizės pagrindai

Šaltiniai:

1. S. Kavalnė, V. Mikuckienė, R. Norkus ir kt. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. p. 272
2. A. Vaišvila. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009. p. 456
3. Įmonių restruktūrizavimo įstatymas

4. Įmonių bankroto įstatymas
5. Restruktūrizuojamų įmonių administratorių darbo organizavimo ir restruktūrizavimo plano rengimo metodinės rekomendacijos

7. Siūloma fizinių asmenų egzaminavimo vertinimo tvarka

1. Egzaminavimas susideda iš dviejų dalių: raštu ir žodžiu.

Egzamino klausimyną raštu sudarytų 30 klausimų: 60 proc. iš teisės srities ir 40 proc. iš finansų-ekonomikos srities.

2. Egzaminas raštu laikytinas išlaikytu ir suteikiama bankroto ir restruktūrizavimo administratoriaus kvalifikacija, jeigu teisingai atsakoma ne mažiau kaip 80 proc. klausimų. Kitą dieną asmuo laiko egzaminą žodžiu iš pateiktos situacijos analizės. Teisingas situacijos išsprendimas ir pristatymas suteikia asmeniui teisę vykdyti bankroto administravimo ir restruktūrizavimo paslaugas. Jeigu situacija išsprendžiama klaidingai, asmeniui rekomenduojama perlaikyti egzaminą žodžiu (už perlaikymą sumokėjus tam tikrą mokestį, pavyzdžiui, 1000 lt) vėliau (pavyzdžiui, po vienos ar dviejų savaitių).

3. Egzaminavimas raštu laikytinas neišlaikytu, jeigu atsakoma mažiau kaip 50 proc. egzamino klausimų.

4. Jeigu asmuo į egzaminą raštu atsakė 50-79 proc. klausimų, rekomenduotina jam tapti bankroto administratoriaus padėjėju. Iš naujo laikyti egzaminą asmuo galėtų po 1,5-2 metų praktinės patirties.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1) Išanalizavus kitose valstybėse narėse taikomą fizinių asmenų egzaminavimo praktiką, galima pažymėti, jog nepriklausomai nuo pasirinkto egzaminavimo būdo (raštu arba žodžiu), labiausiai akcentuojamas pretendento teisinis pasirengimas (atitinkamų teisės aktų ir jų taikymo išmanymas) bei gebėjimas taikyti žinias konkrečiose situacijose (atviri klausimai, atvejų analizės).

2) Administratoriams nustatytus reikalavimus galima išskirti į dvi pagrindines grupes: privalomus turėti – atitinkamas išsilavinimas, patirtis ir pan., bei privalomus neturėti – teistumas, profesiniai nusižengimai ir pan. Tokiu būdu galima kalbėti apie administratoriams nustatytų reikalavimų kompleksiskumą ir įžvelgti objektyvų kandidatų tinkamumo šiai profesijai vertinimą.

3) Išanalizavus ES šalių patirtį fizinių asmenų egzaminavimo srityje autorių įsitikinimu šiuo klausimu didžiausią patirtį bei nusistovėjusias egzaminavimo procedūras turi Didžioji Britanija. Autorių nuomone, šis modelis yra kompleksinis ir pasižymi stipri ne tik teorine, bet ir praktine orientacija. Be to, Didžiosios Britanijos praktika yra laiko patikrinta, o šalyje taikomas fizinių asmenų egzaminavimo modelis yra struktūrizuotas, aiškus ir lengvai adaptuojamas Lietuvos sąlygomis. Kaip alternatyvą siūloma pateikti ir Estijos egzaminavimo gerąją praktiką, nes, ji labiau atitinka Lietuvoje taikomą modelį: asmenis egzaminuoja ne nemokumo specialistus atstovaujanti institucija, o valstybės institucija, taip pat ta pati teisės kontinentinės teisės sistema.

4) Remiantis šių 3-jų valstybių narių fizinių asmenų egzaminavimo sistemų analize, atliktas jų palyginimas, išskiriant bendruosius bruožus (pvz., orientaciją į teisės aktų žinojimą), egzaminavimo būdus (žodžiu, raštu arba taikant kompleksinį vertinimą) bei reikalavimus egzaminuojamiesiems.

5) Identifikavus administratorių kompetenciją, būtiną svarbiausioms jų veiklos funkcijoms atlikti, bei žinių sritis, siūloma egzaminavimo klausimyną praplėsti, papildomai įtraukiant klausimų iš ekonomikos ir finansų sričių. Autorių siūlomi Programų tikslai ir paskirtis paremti požiūriu į bankroto/restruktūrizavimo administratorių, kaip į specialistą, privalantį užtikrinti savalaikę ir tikslią pagalbą sunkumus išgyvenančiai įmonei bei kompleksiskai sprendžiantį su bankroto/restruktūrizavimu susijusius klausimus.

6) Atsižvelgiant į atliktos analizės rezultatus bei taikant kitų ES šalių-narių gerąją praktiką, siūloma modifikuoti šiuo metu Lietuvoje taikomą bankroto administratorių egzaminavimo tvarką, remiantis Didžiosios Britanijos praktikuojamu modeliu. Kitas Lietuvos atvejui priimtinas variantas – Estijos egzaminavimo tvarka: egzaminą sudaro dvi raštu ir žodžiu dalys iš teisės, ekonomikos ir finansų sričių.

7) Pateikiamas egzamino raštu pavyzdys, sudarytas iš 30 klausimų: 20 klausimų iš teisės, 10 klausimų – ekonomikos sričių (žr. 3 priedą).

Realizavus ataskaitoje iškeltas užduotis, žemiau pateikiamos pagrindinės rekomendacijos:

1. apjungti bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių programas į vieningą (jungtinę) bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programą;

2. įpareigoti visus anksčiau atestuotus asmenis, išlaikiusius tik bankroto administratoriaus ar restruktūrizavimo administratoriaus kvalifikacinius egzaminus išlaikyti ir kitą egzaminą;

3. taikyti gradacinę sistemą, vertinant egzaminų rezultatus ir neleisti gauti bankroto ir restruktūrizavimo administratoriaus kvalifikacinio laipsnio nepakankamai gerai egzaminą išlaikiusiems asmenims;

4. sustiprinti vieningą (jungtinę) bankroto administratorių ir jų padėjėjų bei restruktūrizavimo administratorių atestavimo programos 5 tema (ekonomika ir vadyba) finansinėmis priemonėmis.

5. Perskaiciuoti egzaminavimo mokesčius: testui išspręsti nustatyti 400 Lt., kitai daliai (situacijų analizei ir jų pristatymui žodžiu) - 300 Lt.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Serbijos, kaip šalies į ES kandidatės, fizinių asmenų egzaminavimo praktika

Analizė atlikta remiantis Bankroto proceso įstatymu (On the basis of Article 14, Paragraph 10 of the Bankruptcy Proceedings Act):

Bankroto administravimo teisę siekiančio įgyti asmens *profesinis egzaminavimas* apima šias sritis:

1. Bankroto teisė, įskaitant žinias apie bankroto turto administravimo nacionalinius standartus ir etikos kodeksą;
2. Kitos teisinės sritys, susijusios su bankrotų bylų / procesų nagrinėjimu;
3. Ekonomikos, finansų ir apskaitos pagrindai;
4. Žinios (reikalinga dalyvauti apmokymuose) apie automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų teikimo sistemas.

Egzaminavimo tvarka:

1. Egzaminavimas vykdomas du kartus per metus (gegužę ir lapkritį);
2. Egzaminavimo laiką, datą ir vietą nustato Agentūros direktorius mažiausiai prieš du mėnesius prieš egzaminą ;
3. Egzaminavimas susideda iš egzaminavimo žodžiu, raštu ir gebėjimo naudotis automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų teikimo sistemomis.
4. Egzaminavimas raštu susideda iš alternatyvių klausimų apibrėžiant vieną iš pateiktų variantų ir atviro tipo klausimų. Egzaminavimas raštu susideda iš 150 klausimų, apimant šias sritis: bankroto teisė (60 proc. visų klausimų); ekonomikos, finansų ir apskaitos pagrindai susiję su bankroto bylos nagrinėjimu (20 proc. visų klausimų); teisės aktų, susijusių su bankroto bylos nagrinėjimu, pagrindai (20 proc. visų klausimų). Kiekvienam klausimui suteikiama atitinkama skaitinė reikšmė, atsakius į visus klausimus bendras įvertinimas lygus 100 balui.
5. Kandidatai, surinkę ne mažiau kaip 70 balų iš egzaminavimo raštu yra prileidžiami prie egzaminavimo žodžiu.
6. Žodinis egzaminavimas susideda iš vieno hipotetinio atvejo sprendimo ir jo pristatymo komisijai.
7. Kandidatai, neišlaikę egzamino žodžiu, turi teisę perlaikyti jį vėlesniu jiems siūlomu metu. Egzaminavimo raštu rezultatai nesikeičia, t.y. laikomi pripažintais. Kandidatai, kurie neparodo pakankamų žinių egzaminuojant žodžiu antrą kartą yra traktuojami, kaip „neišlaikę“.
8. Po egzamino techninės dalies išlaikymo, kandidatai dalyvauja automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų teikimo sistemų naudojimosi mokymuose.
9. Kandidatas, kuris negauna sertifikato, pažyminčio apie įgytas automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų teikimo sistemų žinias, turi teisę perlaikyti / iš naujo dalyvauti mokymuose vėlesniu jam siūlomu metu.
10. Kandidatas, neišlaikęs pakartotinio žodinio egzamino ar nesugebėjęs gauti sertifikato pažyminčio apie automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų

teikimo sistemų žinias yra laikomi, kaip neišlaikę egzamino. Kandidatų bendras vertinimas įrašomas kaip „išlaikyta“ arba „neišlaikyta“.

Asmuo, siekiantis įgyti bankroto administratoriaus teisę, turėtų pasižymėti šiomis savybėmis bei **kompetencijomis**:

2. turi Serbijos Respublikos pilietybę;
3. turi juridinį sutarties veiksnumą (has legal contractual capacity);
4. yra įgijęs universitetinį išsilavinimą;
5. turi ne mažesnę kaip trejų metų darbo patirties pozicijose, kurioms reikalingas universitetinis išsilavinimas arba ne mažesnę kaip trejų metų darbo patirtį bankrotų administravimo srityje;
6. išlaikė profesinį licencijavimo egzaminą;
7. yra patikimas veikti kaip bankroto administratorius.

Prašymas profesiniam egzaminui laikyti turėtų būti pateiktas Bankroto priežiūros agentūrai (toliau – Agentūra).

Prašyme turi būti nurodoma:

- 1) Vardas ir pavardė, kandidato tėvo vardas ir pavardė, bei asmens kodas;
- 2) Kandidato gimimo data ir vieta;
- 3) Įgyto išsilavinimo rūšis ir laipsnis;
- 4) Gyvenamosios vietos adresas;
- 5) Egzaminavimo terminas į kurį kandidatas pretenduoja.

Kartu su prašymu, kandidatas turėtų pateikti šiuos dokumentus: gimimo registro išrašas; notaro patvirtinta diplomo kopija arba notaro patvirtinta sertifikato, įrodančio įgytą universitetinį išsilavinimą, kopija; darbo patirties sertifikatas, taip pat patvirtinimą, išduotą atitinkamos valstybės institucijos, ar nebuvo nuteistas už nusikaltimą,

Numatomas bankroto administratoriaus tikėtinas žinių lygis: aukščiausias lygis – išsamios bankroto administratoriaus srities žinios; vidutinis lygis – geros bankroto administratoriaus srities žinios; žemiausias lygis – elementarios bankroto administratoriaus srities žinios.

Egzaminavimo medžiaga ir tikėtinas egzaminavimo žinių lygis turėtų būti iš šių sričių:

Bankroto teisė ir bankroto procedūra, bankrutuojančio turto administravimo nacionaliniai standartai, Bankroto administratoriaus etikos kodeksas ir specifinė bankroto bylos procedūra:

1. Bankroto procedūra:

1) Bendrosios bankroto procedūros nuostatos (tikslas, nemokumas, kaip bankroto priežastis, įtariamasis nemokumas; ypatingi atvejai; atitinkama paraiška dėl ginčų nagrinėjimo akto; atvejai, kuomet įstatymai netaikomi; bankroto proceso bendrosios procedūrinės taisyklės; teismo sprendimai bankroto procese; kaltinimai ir skundai);

2) Bankroto proceso įgaliojimai ir įstaigos (organai) (jurisdikcijos daiktinių teisių byloje; teritorinė jurisdikcija; įstaigų / organų tipai bankroto procese; teismų įstaigos; bankroto įgaliojimai ir sudėtis; bankroto teisėjo įgaliojimai);

3) Bankroto administratorius (skyrimo sąlygos ir sprendimas dėl bankroto administratoriaus paskyrimo; paskyrimo apribojimai; teisinis statusas ir atsakomybė; ryšiai su kitomis įstaigomis bankroto byloje; atsakomybė už žalą, kompensacija ir atlyginimas, etikos kodekso laikymasis);

4) Kreditorių susirinkimas (įsteigimas, darbas ir įgaliojimai);

5) Kreditorių komitetas (kreditorių komiteto rinkimai; sprendimų priėmimo tvarka / būdas; įgaliojimai; kreditorių komiteto teisės; pradinių kreditorių nagrinėjimas);

6) Kiti proceso dalyviai (bankroto skolininkas, kreditorių tipai; bankroto kreditorius, neįskaitant apsaugotų kreditorių; bankroto reikalavimų patenkinimo reitingas; trečiosios šalys);

7) Bankroto bylos ir preliminarios bankroto bylos inicijavimas (prašymas iškelti bankroto bylą; prašymo pateikėjų identifikavimas; bankroto bylos inicijavimas ir preliminarus bankroto bylos procedūra (prašymas iškelti bankroto bylą, pareiškimo (peticijos) pateikėjo paskirimas ir identifikavimą, šalių status įgijimas, pareiškimo iškelti bankroto bylą forma ir turinys, netikslių ir neišsamių prašymų tvarkymas, panaikinimo prašymai, išankstinis mokėjimas pagal pareiškėjų sąlygas pradėti preliminarią bankroto bylą (pradedant preliminarios bankroto bylą/ inicijuojant bankroto bylą), pradedant preliminarios bankroto bylą, sprendimas pradėti preliminarus bankroto bylą, pareigą bankroto administratoriui teikti reikiamą informaciją, apsaugos priemonių, kad būtų sustabdytas apsaugos priemonių, viešumą apsaugos priemonės, pareiga teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, administratoriaus paskyrimas ir vaidmuo. Išankstinio bankroto bylose, skolos prielaidos ataskaita. Išankstinio bankroto bylos trukmė);

8) bankroto bylos inicijavimas (inicijavimas dėl bankroto bylos iškėlimo, sprendimas dėl bankroto bylos inicijavimo, sprendimo dėl bankroto bylos inicijavimo priėmimas/sprendimo sušaukti egzaminą ir kreditorių klausymąsi turinys, tolimesnis sprendimas dėl bankroto bylos iškėlimo ir leidybos reklamos, klausimai po bankroto bylos iškėlimo);

9) teisinės bankroto bylos iškėlimo pasekmės (pareiškimas dėl inicijuotos bankroto bylos teisinių pasekmių laiko);

10) pasekmės bankroto skolininkui, inicijuojant bankroto bylą (juridinio turto bendruomenės platinimas, paveldėjimo pareiškimas, darbo sutarties nutraukimas, bankroto skolininko įmonės pavadinimas, bankroto skolininko sąskaitos);

11) pasekmės kreditorių pretenzijoms pradėti bankroto bylą (kreditorių reikalavimai, reikalavimų konversija, palūkanos, senaties terminai, sąlyginiai reikalavimai);

12) procedūrinės pasekmės pradėti bankroto bylą (atsižvelgiant į bylinėjimąsi, drausmės realizavimas ir vykdymas);

13) pasekmės inicijuoti bankroto bylą dėl teisinių sandorių (dvišalės privalomos vykdyti sutartys, finansinės nuomos atveju fiksuoti sandoriai, kiti nenustatyto termino sandoriai, užsakymai ir pasiūlymai, nuoma, tranzitu vežamos prekės);

14) bankroto turtas (apibrėžimas, išėmimo teisės, išlaidos bankroto bylai, kreditorių bankroto turtas);

15) turto ir teisių administravimas (bankroto turto perėmimas, atsargos ir sandarinimas, kreditorių sąrašas, bankroto skolininkų inventorizacija, preliminari bankroto skolininko turto ir įsipareigojimų analizė, pranešimas dėl bankroto skolininko ekonominės padėties, verslo žurnalai ir mokesčių įsipareigojimai);

16) bankroto turto administravimo nacionaliniai standartai (skolininko banko sąskaitų ir finansinio turto administravimas bankroto byloje, bankroto skolininko turto aprašo sudarymas, bankroto skolininko/skolininkų sąrašo sudarymas, kreditorių sąrašas, skolininkų sąrašas ir pradinis bankroto balansas, bankroto administratoriaus pirmo kreditorių posėdžio ataskaitos sudarymas, atsiskaitymas ir informavimas Bankroto kontrolės Agentūrai, bankroto skolininko turto pardavimo pobūdžio ir procedūros parinkimas, bankroto administratoriaus būtiniausios informacijos apie reorganizavimo plano įgyvendinimą pateikimas, bankroto administratoriaus galutinės ataskaitos formos apie mokėjimus, įrašų laikymo ir pristatymo būdą);

17) pretenzijų patenkinimo procedūra (pretenzijų pateikimas, pavėluotas pateikimas, išimties pretenzijos, pretenzijų patenkinimo procedūra / pretenzijų sąrašas, tyrimo posėdis, pretenzijų tikrinamas, ginčijamos pretenzijos, procedūros, susijusios su ginčijamomis pretenzijomis);

18) bankroto skolininko teisinių veiksmų vengimas (bendrosios sąlygos, įprastas atsiskaitymas, neįprasti atsiskaitymai tiesioginės žalos bankroto kreditoriams, tyčinis kenkimas

kreditoriams, operacijos ir veiksmai be kompensacijos arba neženklios kompensacijos, vengimo negalimumas, vengimo terminai, vengimo bylos šalys, vengimo poveikiai);

19) bankroto turto perskaičiavimas (sprendimas dėl likvidavimo ir turto pertvarkymo, keitimo būdas, pardavimo procedūros, kreditorių teisių užtikrinimas pardavimo procese, bankroto kreditorių teisės pardavimo procese, pardavimo bankroto skolininko arba dalių bankroto skolininko, bankroto skolininko pardavimo pasekmės, pardavimas greitai gendančių prekių);

20) bankroto turto paskirstymas (bankroto turto sudėtis ir dalies paskirstymas, sprendimo dėl pagrindinio paskirstymo projektas, sprendimas dėl pagrindinio paskirstymo, ginčytinos pretenzijos paskirstymo procedūrose, sąlyginės pretenzijos, pagrindinis, vėliau sekantis ir galutinis paskirstymas, perteklinio turto tvarkymas iš balanso pasidalijimo, atskirtų lėšų pateikimas);

21) bankroto bylos užbaigimas (galutinis klausymas, išvada dėl bankroto bylos/sprendimas dėl užbaigimo, paskirstymo po bankroto bylos užbaigimo);

22) reorganizavimas (reorganizavimo planas: turinys, įgyvendinimo priemonės, plano siūlytojas ir pasiūlyto reorganizavimo plano kaštai, reorganizavimo plano pateikimo terminai, diskusija dėl reorganizavimo plano; balsavimas dėl reorganizavimo plano ir jo priėmimas; reorganizavimo plano priėmimo teisinės pasekmės: procedūros ir tvarka reikalavimui patenkinti, pirmenybė kreditorių kategorijoms; reorganizavimo plano įgyvendinimas; pasekmės dėl priimto reorganizavimo plano nesilaikymo; reorganizavimo plano įgyvendinimo paliaubos ir sprendimo dėl likvidavimo priėmimas);

23) vieningas kompanijos valdymas (vieningo valdymo sąlygos, bankroto administratoriaus padėtis, pareiga pranešti, blokuojantis vieningas valdymas, bankroto bylos akto atitinkamas taikymas);

24) mažos vertės bankrotas (specialios taisyklės mažos vertės procedūroms);

25) tarptautinis bankrotas (tarptautinių bankroto nuostatų taikymas, atitinkami teisės aktai, tarptautiniai Serbijos Respublikos išipareigojimai, Teisingumo Teismo jurisdikcija, bankroto administratoriaus įgaliojimai imtis veiksmų užsienio šalyse, išimtis tais atvejais, kai pažeidžiamos viešosios tvarkos, kitų įstatymų pagalba, aiškinimo teisė tiesiogiai susipažinti, užsienio atstovybės peticijos, užsienio atstovo peticija pradėti tyrimo procedūrą, užsienio atstovo dalyvavimas byloje);

26) nusikalstamos veikos ir baudžiamieji nusižengimai (nusikaltimai: netikrų dokumentų pateikimas, klaidingų peticijų pateikimas, bankroto turto vertės mažinimas, neatsargus elgesys bankroto byloje, bankroto skolininko turto tvarkymas pradėjus bankroto bylą; nusižengimai: prašymo iškelti bankroto bylą dėl nepagrįstų priešasčių pateikimas).

Tikėtinas (reikalaujamas) žinių lygis: aukščiausias lygmuo. Vadinasi, asmuo turi įvardytas sritis išmanyti puikiai.

2. Specialiosios bankroto bylos procedūros

1) Bankų bankrotas, rehabilitacija ir likvidavimas

- (1) Sąlygos inicijuoti banko rehabilitaciją, bankroto ir likvidavimo procedūrą;
- (2) Rehabilitacijos procesas (procedūros, būdas įgyvendinti, sprendimas dėl rehabilitacijos);
- (3) Bankroto procedūra (bankroto procedūra, sprendimas dėl sąlygų suderinimo inicijuoti bankroto bylą, teisinės bankroto bylos inicijavimo pasekmės, reikalavimų patenkinimo tvarka, bankroto bylos įstatymo taikymas);
- (4) Likvidavimo procedūra (sprendimas dėl likvidavimo);
- (5) Indėlių draudimo ir banko rehabilitacijos agentūros, bankrotas ir likvidavimas (Agentūros įgaliojimai, indėlių draudimas, finansinės paramos bankams priemonės, kuriems

netaikoma reabilitacijos procedūros, banko reabilitacija, banko bankrotas ir likvidavimas; Agentūros sudedamosios dalys ir organizacija).

Tikėtinas (reikalaujamas) žinių lygis: aukščiausias lygmuo. Tas pats komentaras kaip ir prieš tai minėtu atveju.

- 1) **Draudimo bendrovių bankrotas** - draudimo bendrovės.

Tikimasi žinių lygmens: aukščiausias žinių lygmuo. Tas pats komentaras kaip ir prieš tai minėtu atveju.

3. Bendrieji ekonominiai principai:

- 1) Vadybinės sritys (gamybos valdymo sprendimai, operacijų kontrolė ir finansiniai procesai, situacijos analizė, pelnas);
- 2) Kaštai (samprata, kiekybiniai ir vertės komponentai, kaštų skirstymas);
- 3) Kaštų rūšys;
- 4) Kaštai pagal oficialią balanso formą;
- 5) Tiesioginiai ir netiesioginiai kaštai (konceptcija, skirstant netiesiogines išlaidas);
- 6) Fiksuoti ir kintami kaštai (konceptcija, grafinis pristatymas, elastingumas);
- 7) Planavimas (planų rūšys – strateginiai, vidutinės trukmės, metiniai, ketvirtiniai, mėnesiniai, savaitiniai, dienos)
- 8) Planų rūšys pagal pramonę;
- 9) Planų rūšys pagal priežastį (reguliarūs, specialūs, ypatingi);
- 10) Išankstinės sąlygos sėkmingam planavimui;
- 11) Finansavimo elementarūs šaltiniai;
- 12) Kapitalo finansavimas – finansavimas iš savų šaltinių (konceptcija, papildomos įmonės savininkų investicijos - rekapitalizacija);
- 13) Skolintas finansavimas (kapitalo finansavimas prieš skolintą finansavimą).

Tikimasi žinių lygmens: aukščiausio lygio 1)-3), 7), 11); vidutinio lygio 4)-6), 8)-10) ir 12)-14) Nurodytoms sritims pakanka aukščiausio ir vidutinio lygio žinių.

P.S. toliau tikėtino žinių lygmens paaiškinimai nepateikiami, juos reikėtų interpretuoti pagal paaiškinimus pateiktus aukščiau.

4. Bendrieji apskaitos principai:

- 1) Apskaitos koncepcija;
- 2) Apskaitos tikslai (dokumentinių operacijų pokyčiai, nustatant veiklos rezultatus ir finansinę padėtį);
- 3) Apskaitos struktūra (balanso apskaita; kaštų apskaičiavimas; apskaitos planavimas ir analizė; apskaitos kontrolė ir auditas);
- 4) Apskaitos reguliavimas (teisės aktai, tarptautiniai apskaitos standartai – IAS, vidaus tvarkos taisyklės);
- 5) Apskaitos principai (dvigubos buhalterijos principai; verslo vieneto principas; operacijų tęstinumo principas; piniginių priemonių principas; istorinių kaštų principas; priežastingumo principas; atsargumo principas);
- 6) Tarptautinių apskaitos standartų finansinių ataskaitų rinkimo ir saugojimo schema;
- 7) Apskaitos standartai;
- 8) Buhalterinė apskaita (konceptcija, tikslas ir uždaviniai);
- 9) Buhalterinės apskaitos metodai – paprasti ir dvigubo įrašo);
- 10) Tvarkingos buhalterinės apskaitos principai: baigtumas, išsamumas, chronologinė seka; aiškumas, tikslumas, ekonomiškumas);
- 11) Verslo registro knygos ir apskaitos dokumentai;
- 12) Apskaitos informacijos vartotojai (vidaus ir išoriniai);
- 13) Finansų ir valdymo apskaitos pagrindai;
- 14) Finansinės apskaitos koncepcija ir funkcijos;

- 15) Sąskaitų schemas;
- 16) Finansinės ataskaitos (balansas, pelno ir nuostolio sąskaitos, grynujų srautų ataskaitos; kapitalo pokyčių ataskaitos; finansinių ataskaitų užrašai);
- 17) Finansinių ataskaitų auditas (tikslas, vaidmuo);
- 18) Finansinių ataskaitų pateikimas, finansinių ataskaitų viešoji prigimtis;
- 19) Įmonių apskaitos funkcijos specifinė prigimtis bankrote (įmonės valdymas, apskaitos funkcijų organizavimas, pradinio balanso sudarymas, operacijos, operacijų ataskaitos);
- 20) Valdymo apskaitos funkcijos ir koncepcija;
- 21) Skirtumai tarp finansinės ir valdymo apskaitos;
- 22) Įmonės apskaita (sąvoka, kaštų apskaičiavimas, analizuojamo pelno apskaičiavimas);
- 23) Sandorių kainodara.

Tikimasi šių žinių lygio:

1)-2), 5), 8), 12)-13), 11), 14), 16), 19)-20) klausimams – aukščiausio lygio žinių; 6)-7), 10), 12), 21)-23) – vidutinio lygio žinių; 3)-4), 13), 15), 17)-18) – žemiausio lygio žinių.

5. Bendrieji finansų principai:

- 1) Finansų sąvoka;
- 2) Finansiniai indikatoriai (mokumas, finansinė struktūra, pelningumas, veiklos, rinkos vertė);
- 3) Rizika (sąvoka, skirtumai tarp rizikos ir nežinomybės);
- 4) Rizikos rūšys (verslo rizika, finansinė rizika, kombinuota – bendra rizika);
- 5) Rizika ir laikas;
- 6) Lūžio taško analizė (įmokų maržos sąvoka, nenuostolingumo analizė);
- 7) Finansinis svertas (sąvoka, finansinio abejingumo taškas);
- 8) Kapitalo vertės vertinimas (vertinimo sąvoka ir vertės apibrėžimas, subjektas, tikslas, principai, metodai);
- 9) Diskonto norma (sąvoka, apskaičiavimo būdas);
- 10) Įmonės grynujų pinigų valdymas (grynujų srautų sąvoka; grynujų pinigų kaštai, optimalus grynujų pinigų lygis);
- 11) Nuolatinis turtas (angl. permanent assets)(sąvoka, būtino lygio nuolatiniam turtui apskaičiavimas, grynujų pinigų reikšmė);
- 12) Elementarūs metodai ruošiant planus (centralizuotas, iš apačios į viršų, pagrįstas dalyvavimu);
- 13) Biudžetas (sąvoka, verslo planavimo vaidmuo, taikymas, skirtumai tarp biudžeto ir grynujų pinigų srautų, laiko skalė, subalansavimas);
- 14) Biudžeto nauda (aiškumas, operacijų sinchronizavimas ir ištekliai);
- 15) Grynujų srautų ataskaita (įplaukos, išmokėjimai, poveikis);
- 16) Biudžeto vaidmuo įmonėse, kurios patiria bankrotą.

Tikimasi šių žinių lygio:

1), 3), 6), 8), 12)-13), 16)– aukščiausio lygmens žinios; 5), 10)-11), 14)-15) – vidutinio lygmens žinios; 2), 4), 7), 9) – žemiausio lygmens žinios.

6. Teisės aktų sąvokos

6.1. Nuosavybės (turto) teisės:

- 1) nuosavybės (angl. Ownership) teisės (apibrėžimas, turinys, teisinė galia, apribojimai ir subjektas, nuosavybės teisės formos, įsigijimas, apsauga ir nuosavybės teisių nutraukimas);
- 2) turėjimo teisė (angl. Right of possession) (apibrėžimas, įsigijimas, apsauga, nutraukimas);
- 3) kitos nuosavybės teisės (servituto teisė, saugojimo / išlaikymo teisė)

- 4) turto sulaikymo teisė (įsipareigojimai (angl. Pledges): apibrėžimas, įsigijimas, apsauga, nutraukimas, registracija; hipoteka: apibrėžimas, įsigijimas, apsauga, nutraukimas);
- 5) Žemės registrai ir kadastrai;
- 6) Užsienio piliečių nuosavybės teisės.

Tikimasi žinių lygio: aukščiausio lygmens.

6.2 Įsipareigojimų teisės

- 1) Įsipareigojimų įsteigimas/sukūrimas (sutartis, sutarties sudarymas, atstovavimas, sutarčių negaliojimas, abipusiai privalomos sutartys, bendras sutarties rezultatas);
 - 2) Žalos priežastys (angl. Causing damage);
 - 3) Skolininko teisiųjų veiksmų vengimas;
 - 4) Išsaugojimo teisė (angl. Right of retention);
 - 5) Įsipareigojimo nutraukimas - sutarties nutraukimas ir kiti įsipareigojimų nutraukimai (kompensacija, pakeitimai ir kt.);
 - 6) Įvykdymas arba nesugebėjimas įvykdyti;
 - 7) Laiko trukmė, atšaukimas;
 - 8) Senatis;
 - 9) Kelių skolininkų arba kreditorių įsipareigojimai;
 - 10) Kreditorių ar skolininkų pakeitimas;
 - 11) Sutarties perleidimas (angl. Cession of claim by contract);
 - 12) Skolų prielaidos;
 - 13) Įsipareigojimų įvykdyti prielaidos;
 - 14) Tam tikros sutartys (pirkimo-pardavimo sutartys, nuomos sutartys, draudimo sutartys, statybos sutartys);
 - 15) Saugumas (teikiant nekilnojamąjį turtą kaip užstatą, teikiant pretenzijas ir kitas teises kaip apsaugą), įkeitimas;
 - 16) Finansinis lizingas (trukmė, subjektas, finansinių lizingo sutarčių forma ir turinys);
 - 17) Bankinės ir finansinės operacijos (paskolos sutartys)
 - 18) Banko garantija;
 - 19) Atsiskaitymai / ginčai (angl. Settlement).
- Tikimasi žinių lygio: žemiausio lygmens - 5)-7), 10)-13), 15) ir 18); vidutinio žinių lygmens 1)-4), 8)-9), 14), 16) ir 17).

6.3. Darbo teisė:

- 1) Bendros teisės, įsipareigojimai ir atsakomybė, kylanti iš darbo;
- 2) Sąlygos įsteigti darbo vietą;
- 3) Darbo sutartys ir nedarbo sutartys;
- 4) Dalinis (part-time) darbas;
- 5) Darbo užmokestis (padidintas, minimalus);
- 6) Kompensacija;
- 7) Kitos pajamos;
- 8) Darbo užmokesčio apsauga ir kompensacija;
- 9) Užimtumo nutraukimas;
- 10) Senatis dėl darbo reikalavimų;
- 11) Darbo knygelė;
- 12) Žinių įgijimas ir sąlygos pensijai ir neįgalumo draudimo teisei įgyti (apdraustieji asmenys; pensijų ir neįgalumo draudimo teisės);
- 13) Privalomasis nedarbo draudimas (apdraustieji asmenys, nedarbo draudimo teisės, teisė į kompensaciją).

Tikimasi žinių lygio: vidutinio lygmens.

7. Įmonių teisė

1. Samprata ir teisinės įmonių formos (apibrėžimas, sudedamosios dalys- veikla, buveinė, įmonės pavadinimas);
2. Verslininkas (samprata, atsakomybė, veiklos nutraukimas);
3. Kitos įmonių formos, kompanijos ir organizacijos – finansinės organizacijos, kooperacijos, asociacijos)
4. Įmonės dalys;
5. Užsieniečiai ir investicijos;
6. Įmonės įkūrimas ir įregistravimas;
7. Įmonės pristatymas;
8. Asmenų bendrovės (partnerystė: apibrėžimas, įsteigimas, veiklos nutraukimas; ūkinė bendrija: apibrėžimas, įsteigimas, veiklos nutraukimas);
9. Uždaroji akcinė bendrovė (apibrėžimas, kapitalo steigimas, organai, veiklos nutraukimas);
10. Akcinė bendrovė (apibrėžimas, rūšys, įsteigimas, nuosavo kapitalo ir akcijų reorganizavimas, bendrovių perėmimo pasiūlymai – apibrėžimas, principai ir atlikimas, akcinės bendrovės organai);
11. Įmonių nuorodos (angl. Linking of enterprises) (įmonių nuorodos per kapitalą ir sutartis);
12. Įmonės statuso pakeitimas (susijungimas, pasidalijimas, atsiskyrimas);
13. Teisinės įmonės formos pakeitimas.

Tikimasi žinių lygio: žemiausio žinių lygmens nuo 1) iki 7); vidutinio žinių lygmens - nuo 8) iki 13).

8. Apsaugos teisė.

- 1) Apsaugos rūšys (vardinės akcijos, pareikštinės obligacijos ir prekių vertybiniai popieriai);
- 2) Teisės, susijusios su vertybiniais popieriais;
- 3) Vertybinių popierių valdymas (įkeitimas, Konversija, akcijų padalijimas ir atvirkštinių akcijų padalijimas, mainai, dovanojimas, pardavimas);
- 4) Piniginiai vertybiniai popieriai (atskirai išleisti vertybiniai popieriai – vekseliai, čekiai, vertybiniai popieriai išleisti serijomis: obligacijos, izdo ir komerciniai vekseliai, akcijos: akcijų rūšys);
- 5) Vertybinių popierių rinkos subjektai (Centrinis vertybinių popierių registras, Vertybinių popierių ir biržos komisija);
- 6) Prekyba akcijomis (prekybos formos, konfidenciali ir slapta informacija, prekyba akcijų rinkoje, akcijų rinkos prekybos metodai).

Tikimasi žinių lygio: žemiausio lygmens nuo 1) iki 3); vidutinio lygio žinių nuo 4)iki 5).

9. Bylinėjimo procesai

- 1) Bylų nagrinėjimo principai;
- 2) Šalys procese ir jų teisėti atstovai (buvimas šalimi, gebėjimas teistis, gebėjimas atstovauti);
- 3) Įgaliotieji atstovai;
- 4) Peticijos;
- 5) Teismo laiškų įteikimas / aptarnavimas (būdai, atsisakymas priimti, adreso pasikeitimas, nesugebėjimas įteikti laiško, įgalioto atstovo ir asmens, įgalioto jį priimti, pranešimai; pristatymo adreso sutartis, pristatymo pasirinkimas, tikrinimo ir perrašymo dokumentai);

- 6) Teisėti veiksmai (teisėtų veiksmų turinys, palankūs veiksmai, veiksmai su keliais skundais, priešieškiniai, skundų pakeitimai, skundų pašalinimas, teisinių priemonių ėmimasis)
- 7) Įrodinėjimo pareiga;
- 8) Trečiųjų asmenų dalyvavimas (prokuroro dalyvavimas, įstojusių į bylą šalių dalyvavimas, ankstesnis paskyrimas);
- 9) Atidėjimas ir sustabdymas;
- 10) Teismo sprendimas;
- 11) Sprendimas (rūšys: dalinis sprendimas, tarpinis sprendimas, sprendimas po priėmimo/leidimo, sprendimas po panaikinimo, sprendimas po ieškovo neatvykimo, papildomas sprendimas);
- 12) Teisinis sprendimų galiojimas;
- 13) Atsiskaitymas su teismu (angl. Court settlement);
- 14) Sprendimų apeliacija (apeliacijos turinys, atmetimo priežastis, apeliacinio skundo nagrinėjimas, nagrinėjamo sprendimo apribojimai pirmoje instancijoje, teismų nutartys dėl apeliacijos antruoju atveju, apeliacija dėl teismo sprendimo);
- 15) Neeilinės teisių gynimo priemonės (teisėtos apsaugos prašymas, pasiūlymas peržiūrėti bylą);
- 16) Komercinių ginčų procedūra.

Tikimasi žinių lygio: žemiausias žinių lygmuo.

10. Vykdomo procedūra

- 1) Bylos inicijavimas, jurisdikcija, sprendimai;
- 2) Teisių gynimo priemonės (skundai ir prieštaravimai);
- 3) Vykdomo dokumentai;
- 4) Sprendimai ir atsiskaitymai;
- 5) Vykdomasis sprendimo pobūdis ir atsiskaitymas;
- 6) Vykdomų dokumentų įgyvendinimo tinkamumas;
- 7) Delspinigių priteisimas;
- 8) Autentiški dokumentai;
- 9) Įsipareigojimo ar reikalavimo perkėlimas;
- 10) Sąlyginis ir abipusis įsipareigojimas;
- 11) Vykdomo būdai ir subjektai;
- 12) Vykdomo pasiūlymas (turinys, vykdomojo pobūdžio įrodymai, atsisakymo pasiūlymas, sprendimas dėl pasiūlymo ir pranešimo);
- 13) Vykdytas;
- 14) Vykdomo sustabdymas;
- 15) Piniginio reikalavimo tenkinimo vykdymas;
- 16) Kilnojamojo turto vykdymas;
- 17) Inventorius ir kilnojamojo turto vertinimas;
- 18) Nekilnojamojo turto vykdymas;
- 19) Sprendimo „vykdyti“ registravimas;
- 20) Hipotekos teisių nutraukimas;
- 21) Nekilnojamojo turto nuoma / lizingas;
- 22) Kreditorių atsiskaitymai per vykdymą;
- 23) Hipotekos teisės į kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, remiantis šalių susitarimu
- 24) Hipotekos teisės į nekilnojamąjį turtą remiantis vykdymo dokumentais.

Tikimasi žinių lygio: žemiausio žinių lygmens 1)-2), 4)-5), 7)-11), 13) ir 21)-22); vidutinio žinių lygmens 3), 6), 12), 14)-20) ir 23)-24)

11. Mokesčių teisė

- 1) Mokestinių prievolių nustatymas bankroto ar likvidavimo atveju;
- 2) Organizacijų ir organų įsipareigojimai pavedant tvarkyti registrą;
- 3) Privalomų mokesčių rinkimo procedūros sustabdymas;
- 4) Privalomų mokesčių rinkimo procedūros nutraukimas;
- 5) Pašalinimas nuo privalomų mokesčių surinkimo;
- 6) Privalomų mokesčių surinkimo subjektai;
- 7) Trečiųjų šalių teisės;
- 8) Apsauga;
- 9) Nemokumo paskelbimas;
- 10) Įmonių pajamų mokestis – mokesčių mokėtojų tipai, mokesčių norma / tarifas (mokesčio mokėtojo likvidavimo ar bankroto traktavimas, mokesčio apskaičiavimas ir sumokėjimas);
- 11) Fizinio asmens pajamų mokestis – pajamų apmokestinimas (mokesčių mokėtojai, pašalinimas iš apmokestinamųjų pajamų, mokesčių norma / tarifas, mokesčio subjektas);
- 12) PVM (mokesčio subjektas, mokesčio mokėtojai, mokestiniai įsiskolinimai, mokesčio pagrindas ir mokesčio norma / tarifas)

Tikimasi žinių lygmenis: žemiausias žinių lygis.

12. Teismų organizavimas

- 1) Teismų rūšys (bendros kompetencijos teismai – savivaldybių ir apylinkės teismai, apeliaciniai teismai – Konstitucinis Teismas; specializuoti teismai – komerciniai teismai, Administracinis Teismas);
- 2) Komercinio tesimo institucija ir Aukštesnysis Komercinis teismas;
- 3) Prokuratūros organizavimas (rajono, savivaldybės, Respublikos);
- 4) Viešojo gynimo tarnybos organizacija (rajono, savivaldybės, Respublikos).

Tikėtinas žinių lygis: žemiausias lygmuo.

13. Aplinkos apsauga:

- 1) Juridinių ir fizinių asmenų įsipareigojimai;
- 2) Aplinkos apsaugos sampratos (prevencija ir atsargumo priemonės, teršėjo atsakomybė ir jo teisinis pavaldėtojas, “teršėjas moka”, “naudotojas moka”);
- 3) Naudotojo įsipareigojimai;
- 4) Oro, vandens ir miškų apsauga;
- 5) Pavojingos medžiagos ir atliekų tvarkymas;
- 6) Apsauga nuo triukšmo ir apsauga nuo radiacijos;
- 7) Reagavimas į incidentą;
- 8) Ataskaitos įsipareigojimai;
- 9) Stebėjimas ir kiti su užterštumu susiję įsipareigojimai;
- 10) Teršėjo atsakomybė už padarytą žalą, draudimas ir žalos atlyginimas;
- 11) Asmenys, kuriems leidžiama atlikti stebėjimą bei taikyti tikrinimo, priežiūros priemones.

Tikimasi žinių lygmenis: žemiausias žinių lygmuo

14. Privatizacija

- 1) Apibrėžimas, subjektas, privatizacijos, kaip proceso, principai ir tikslai;
- 2) Subjektai (kompanijos, potencialūs pirkėjai, Privatizavimo Agentūra, Dalinamos lėšos / Fondas);
- 3) Privatizacijos modeliai.

Tikimasi žinių lygmenis: pagrindai.

15. Administracinė teisė

- 1) Administracinio proceso samprata ir tipai;

- 2) Proceso dalyviai (organai ir šalys);
- 3) Administracinio proceso sprendimų tipai;
- 4) Eilinės ir neeilinės teisių gynimo priemonės;
- 5) Administracinis vykdymas;
- 6) Administracinių ginčų samprata ir rūšys;
- 7) Administracinių ginčų dalyviai (ieškovas, atsakovas, teismas);
- 8) Administracinio akto / nutarimo samprata;
- 9) Administracinio akto / nutarimo pabaiga ir teisinė galia;
- 10) Panaikinimas ir negaliojimas.

16. Neteisminis (angl. extra-judicial proceedings) procesas

- 1) Neteisminio proceso samprata ir rūšys
- 2) Paveldėti nuosavybės ginčai (pateikiant palikimo pareiškimą).

Tikimasi žinių lygmens: žemiausias žinių lygis.

17. Baudžiamoji teisė

- 1) Nusikaltimų rūšys (drausminis nusižengimas; nusižengimas; verslo nusikaltimas);
- 2) Kriminalinis nusikaltimas (samprata, subjektas, sankcijos);
- 3) Kriminaliniai mokesčiai (samprata, turinys, institucija).

Tikimasi žinių lygmens: žemiausias žinių lygis.

Apibendrinant Serbijoje taikomą egzaminavimo praktiką asmenims, siekiantiems įgyti bankroto administravimo teisę, galima daryti šias išvadas:

- 1) *Kandidatas turi pasižymėti šiomis kompetencijomis (turėti universitetinį išsilavinimą; ne mažesnę kaip trejų metų darbo patirtį pozicijose, kurioms reikalingas universitetinis išsilavinimas arba ne mažesnę kaip trejų metų darbo patirtį bankrotų administravimo srityje; turėti žinių iš / būti įsisavinusiam:*

- *bankroto procedūros,*
- *bendrujų ekonominių, apskaitos, finansų principų,*
- *teisės aktų sąvokas,*
- *įmonių teisę,*
- *apsaugos teisę,*
- *mokesčių teisę,*
- *administracinę ir baudžiamąją teisę,*
- *bylinėjimo procesus,*
- *vykdymo procedūras,*
- *teismų organizavimą,*
- *aplinkos apsaugą,*
- *privatizaciją bei*
- *neteisminį procesą.*

Žinių lygis išskirtose srityse reikalaujamas skirtingas (nuo aukščiausio iki žemiausio lygmens).

- 2) *Egzaminavimas susideda iš trijų etapų:*

2.1. egzaminavimo raštu. Pateikiami atviro ir uždaro su keliomis galimomis alternatyvomis tipo klausimai. Egzaminavimo raštu bendras klausimų skaičius siekia 150. Apimamos šios sritys: bankroto teisė (60 proc. visų klausimų); ekonomikos, finansų ir apskaitos pagrindai susiję su bankroto bylos nagrinėjimu (20 proc. visų

klausimų); teisės aktų, susijusių su pagrindais (20 proc. visų klausimų);

bankroto bylos nagrinėjimu,

2.2. *egzaminavimo žodžiu (vieno hipotetinio atvejo sprendimas (atvejo analizė) ir pristatymas komisijai);*

2.3. *sertifikato, naudotis automatizuoto bankroto atvejų valdymo ir elektroninių ataskaitų teikimo sistemomis, įgijimas (apmokymų metu).*

3) *Kandidatai, surinkę ne mažiau kaip 70 balų iš egzaminavimo raštu yra prileidžiami prie egzaminavimo žodžiu. Egzaminavimą žodžiu ir mokymus galima perlaikyti po vieną kartą. Nors vieno egzamino dalies neišlaikę kandidatai, traktuojami kaip „neišlaikę“.*

Airijos fizinių asmenų egzaminavimo praktika

Bankroto samprata

Bankrotas yra fizinio ar juridinio asmens, kuris pilnai ar dalinai negali grąžinti savo skolų, įsiskolinimo fiksavimas. Bankroto tikslas yra paskirstyti skolininko turtą sąžiningai tarp kreditorių bei apsaugoti skolininką nuo kreditorių. Turto paskirstymas yra atliekamas per teismo pareigūną, vadinamą oficialiu bankroto įgaliotiniu (Official Assignee of Bankruptcy).

Bankroto įstatymų pokyčiai

Kai kurie bankroto įstatymų pokyčiai Airijoje įsigaliojo nuo 2013 m. gruodžio 3 d. Pagrindiniai iš jų yra:

- 1) Bankroto trukmė buvo sumažinta nuo 12 iki 3 metų.
- 2) Oficialių bankroto įgaliotinių biuras buvo iš Teismų Tarnybos žinybos pervestas Airijos Nemokumo Tarnybos (Insolvency Service of Ireland) žinybai.
- 3) Pagal įstatymų pakeitimus, skolininkai šiuo metu turi parodyti, kad jie dėjo pagrįstas pastangas pasinaudoti Skolų Sureguliuavimo Susitarimu (Debt Settlement Arrangement) arba Asmens Nemokumo Susitarimu (Personal Insolvency Arrangement) tam, kad galėtų turėtų teisę kreiptis dėl bankroto.

Kompanijų (Mišrių Nuostatų) Aktas (Companies (Miscellaneous Provisions) Act, 2013, įsigaliojo nuo 2013 m. gruodžio 24 d. Šio akto 10 punktą leidžia asmeniui, kurio bankroto byla yra nagrinėjama, paskelbti pranešimą apie bankrotą Airijos Nemokumo Tarnybos (Insolvency Service of Ireland) tinklapyje, nemokamai, kaip alternatyvą skelbimo apie bankrotą patalpinimą spaudoje mokamai.

Airijos Nemokumo Tarnyba (Insolvency Service of Ireland) paskelbė naujas bankroto taisykles, tame tarpe skolininko gidą ([debtor's guide \(pdf\)](#)) ir scenarijų rinkinį (set of [scenarios \(pdf\)](#)).

Taigi, bankroto procedūras Airijoje administruoja bankroto teisininkas (Personal Insolvency Practitioner).

Bankroto administratorius

Skirtingai nei Didžiojoje Britanijoje, **Airijoje nėra** privalomo egzamino bankroto administratoriaus sertifikatui gauti. **Įstatymo, reglamentuojančio bankroto administratoriaus egzaminavimą, nėra.**

Turinčius teisę dirbti bankroto administratorius registruoja Airijos Nemokumo Tarnyba (Insolvency Service of Ireland). Registruotų administratorių sąrašas skelbiamas Tarnybos interneto tinklapyje.

Asmenys, norintys tapti registruotais bankroto administratoriais, pateikia prašymą Airijos Nemokumo Tarnybai (Insolvency Service of Ireland). Prašymo mokestis – 1500 EUR, atnaujinimo mokestis – 1000 EUR kasmet.

Teikti prašymą tapti bankroto administratoriumi gali tik šie asmenys:

- Advokatai, turintys galiojantį advokato praktikos sertifikatą (atitinkantį Advokatų Aktų (Solicitors Acts) nuo 1954 iki 2011 m. reikalavimus);
- Teisininkai, kviečiami į Airijos Advokatūrą ar jos nariai;
- Kvalifikuoti buhalteriai ir registruotų buhalterinių asociacijų nariai (atitinkantys Įmonių Akto (Companies Act), 2003, reikalavimus (Auditas ir atskaitomybė);
- Kvalifikuoti finansų patarėjai, turintys Airijos Gyvybės Draudimo Asociacijos (LIA), Draudimo Instituto (Insurance Institute) arba Bankininkų Mokyklos Instituto Profesionalių Finansų (Institute of Bankers School of Professional Finance galiojančią kvalifikaciją;
- Asmenys, turintys teisės, verslo, finansų ar kitą panašią kvalifikaciją, atitinkančią mažiausiai septintą Nemokumo Tarnybos (Insolvency Service) Nacionalinio Kvalifikavimo Modelio pagal Kokybę ir Kvalifikacijas Airijoje lygį (ar jo ekvivalentą).

Asmenys, siekiantys tapti registruotais bankroto administratoriais, privalo gebėti pademonstruoti Nemokumo Tarnybai (Insolvency Service), kad turi tinkamų žinių ir patirties ir yra pabaigę kursą bei išlaikę teisės teorijos ir praktikos egzaminą, kiek tai yra susiję su juridinių ir privačių asmenų nemokumu. Be to, prieš galimybę tapti registruotu bankroto administratoriumi, asmenys privalo įrodyti Nemokumo Tarnybai, kad jie:

- Turi adekvačių organizacinių gebėjimų ir išteklių verstis bankroto administratoriaus veikla;
- Turi profesionalų garantinį draudimą;
- Nėra skolingas mokesčių ir tvarkingai juos moka.

Prie asmens, norinčio tapti registruotu bankroto administratoriumi, prašymo, pateikiamo Airijos Nemokumo Tarnybai (Insolvency Service of Ireland), turi būti pridedama:

- Įrodymai apie prašymo pateikėjo *kompetenciją* (įskaitant visus išsilavinimo lygius ir patirtį, detalizuotą Nemokumo Tarnybos) bei ypač, kad prašymo pateikėjas turi patenkinamą žinių: iš Asmens Nemokumo Akto nuostatų, 2012 (Personal Insolvency Act 2012) bei bendrosios teisės, taikomos šalyje, kiek tai yra susiję su juridinių ir privačių asmenų nemokumu ir statutinėmis nuostatomis šių asmenų atžvilgiu;
- Patvirtintos formos ataskaita, parengta tinkamai kvalifikuoto buhalterio, kad prideramos finansų sistemos ir kontrolė būdai yra ar bus taikomi, pinigų, gautų iš skolininkų, apsaugai, jeigu kandidatas bus autorizuos verstis bankroto administratoriaus veikla;
- Įrodymai rašytine forma apie tai, kad kandidatas gali įsigyti profesionalų garantinį draudimą, jeigu jis bus autorizuos verstis bankroto administratoriaus veikla;
- Kiti dokumentai, kurie gali būti patvirtinti Nemokumo Tarnybos, susiję su prašymo tapti registruotu bankroto administratoriumi pateikimu;
- Nustatytas mokestis.

Nors ir nėra iš anksto numatyta. Nemokumo Tarnyba gali reikalauti, kad kandidatas pateiktų nustatytos formos statutinę deklaraciją ar papildomos informacijos apie savo charakterį, kompetenciją, finansinę padėtį; šiais klausimais Nemokumo Tarnyba gali pateikti užklausas apie kandidatą ar surengti egzaminus, kokius mano esant reikalinga.

Norėdami įgauti aukščiau minėtų tinkamų žinių ir patirties bei išlaikyti teisės teorijos ir praktikos egzaminą, kiek tai yra susiję su juridinių ir privačių asmenų nemokumu, asmenys, ketinantys tapti registruotais bankroto administratoriais, gali lankyti mokymo kursus bankroto administratoriaus sertifikatumui gauti. Mokymus organizuoja Airijos Teisės Visuomenės Organizacija (Law Society of Ireland). Baigus mokymo kursą, laikomas egzaminas ir išduodamas bankroto administratoriaus sertifikatas, kuris patvirtina, kad asmuo turi pagrindinius įgūdžius šioms funkcijoms atlikti.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Airijoje bankroto procedūras atlieka bankroto teisininkas. Airijoje nėra privalomo egzamino bankroto administratoriaus sertifikatumui gauti. Asmenys, siekiantys tapti registruotais bankroto administratoriais, privalo gebėti pademonstruoti Nemokumo Tarnybai, kad turi tinkamų žinių ir patirties ir yra pabaigę kursą bei išlaikę teisės teorijos ir praktikos egzaminą, kiek tai yra susiję su juridinių ir privačių asmenų nemokumu.

Slovakijos Respublikos fizinių asmenų egzaminavimo patirtis

Slovakijos Respublikoje egzaminavimas yra pagrįstas Slovakijos aktu (Slovak Act No. 8/2005 Coll. on insolvency practitioners, as amended (the "**Act on Insolvency Practitioners**") and Decree No. 291/2005 Coll. of the Ministry of Justice of the Slovak Republic on educational framework of practitioners in the area of insolvency and restructuring (the "**Decree 291**").

Egzamino procedūra susideda iš raštinės ir žodinės dalių. Rašto egzamino dalis susideda iš testo ir atvejo analizės. Žodinis egzaminas susideda iš dviejų klausimų, kurių vienas – teisės srities, kitas - ekonomikos. Testas turi 60 klausimų iš teisės ir ekonomikos sričių su galimybe pasirinkti vieną iš keturių atsakymo variantų. Testą sudaro atsakingos Ministerijos tarnybos. Neteisingi atsakymai nėra fiksuojami, egzamino testo raštu trukmė – 45 minutės. Atvejo analizė apima tikėtiną arba realios situacijos aprašymą, kandidatas turi pasiūlyti sprendimą gautai situacijai. Spręsdamas situacijos analizę (angl. case study), kandidatas gali naudotis visuotinai privalomais teisės aktais. Laikas skirtas atvejo analizės sprendimui- 2 val. Kiekvienam kandidatui yra duodama ta pati atvejo analizė. Slovakijoje nemokumo specialistų įstatymas praktikuojantį nemokumo specialistą apibrėžia, kaip fizinį arba juridinį asmenį.

Fiziniam asmeniui keliami šie reikalavimai:

1. Privaloma būti Slovakijos arba ES piliečiu, turėti teisinį veiksnumą.
2. Turėti nuolatinę gyvenamąją vietą Slovakijos Respublikoje arba ES šalyje.
3. Būti patikimu ir aukštos moralės asmeniu.
4. Būti kvalifikuotu, t.y. turėti teisės arba ekonomikos magistro laipsnį ir būti išlaikius kvalifikacinį egzaminą.

Juridinis asmuo turi atitikti šiuos kriterijus:

1. Teisinė forma: viešojo partnerystė arba ribotos atsakomybės bendrija;
2. Nekonkuravimas: nė vienas iš partnerių negali būti kito juridinio subjekto partneriu, įtraukto į nemokumo specialistų sąrašą;
3. Partneriai turi būti kvalifikuoti, t.y. keliami tie patys reikalavimai kaip ir fiziniams asmenims;
4. Kiekvienas partneris turi teisę veikti savarankiškai ir be akcinei bendrovei keliamų apribojimų;
5. Buveinės vieta: Slovakijos Respublikos teritorija;
6. Patikimi ir aukštos moralės.

Bankroto administratoriaus licencija yra užduodama neribotam laikotarpiui.

Galima teigti, kad egzaminavimas vykdomas raštu (testas ir atvejo analizė) ir žodžiu (2 klausimai iš teisės ir ekonomikos sričių).

Kompetencija tiek juridiniam, tiek fiziniam asmeniui yra vienoda: teisės ar ekonomikos magistro laipsnis.

ATVIRO TIPO ANKETA

- 1) Teisės aktai, reglamentuojantys bankroto / restruktūrizacijos administratorių veiklą, pagrindinius bankroto / restruktūrizacijos administratorių reikalavimus, egzaminavimo procedūras.
- 2) Reikalavimai asmenims, siekiantiems teikti bankroto / restruktūrizavimo administravimo paslaugas;
- 3) Bankroto / restruktūrizacijos administratoriaus vaidmuo /statusas bankroto / restruktūrizacijos administravimo procese (ar jis pakeičia įmonės vadovą ar veikia kaip prižiūrintis procesą asmuo);
- 4) Egzaminavimo būdas / tvarka (egzaminas žodžiu ar raštu, kiek klausimų, egzamino trukmė ir t.t.);
- 5) Pagrindinės žinių sritys (pavyzdžiui, ekonomika, finansai, teisė ir t.);
- 6) Ar skiriasi egzaminavimo reikalavimai bankroto administratoriui ir restruktūrizacijos administratoriui? Jei taip, kokie pagrindiniai skirtumai ir reikalavimai?